

MARGRIT KENNEDY

PEKUNIO SEN INTERESTI ED INFLACIONO

Kambiilo qua servas ad omnu

2008

Editerio Tia Libro – Amsterdam

INTRODUCTION

(www.lulu.com)

INTRODUCTION

INTRODUCTION

INTRODUCTION

INTRODUCTION

INTRODUCTION

PREFACO DA LA TRADUKINTO

La libro tradukesis segun la Germana versiono. La prima texto esas Angla. La du texti diferas precipue pri la refero ad ekonomiala cifri. La Germana edituro preponderante citas la situeso en West-Germania por plu facile komprenebligar la situeso a Germani. Internaciona libro, quale ica, ne povas egardar l'ekonomiala stando en la lando di singla lektero. Me supozas, ke la cifri ekonomiala en multa landi esas simila, se ne mem plu mala - por la laboranta popolo. Ad interesati me rekomendas prokurar a su la korespondanta cifri ekonomiala en sua lando.

Kelka frazin me ne simple tradukis, ma chanjis tale, ke li esas internacione komprenebla.

Okazione me audas l'objeciono, ex. ek Polonia, Rusia, ke la toto ne es valida por ica landi, nam ibe existas altra mentaleso. A tala lekteri me deziras dicar, ke existas naturala legi, di qui la valideso ne dependas ye irga kulturo di irga popolo. La legi di falo omnaloke es valida ed anke la fundamentala legi ekonomiala sur la tota mondo esas le sama. Interesti pagesas en omna landi, anke en le socialistala. En kelka landi, ube pro religiala kauzi interesi es interdiktata, on celas l'intereso per la nociono "profito-partopreno".

Omnaloke la homi reagis same pri la preci: Quo es tro chera ne esas vendebla, quo es tro chipa (eventuale pro dekretita preci), to amase esas komprata ed maxim ofte iras a la nelegala merkato por ibe vendesar ye plu alta preci.

L'originala libro esas di 1990. Pro to ol parte referas a stati, qui nun tale ne plus existas (Sovietuniono).

Alfred Neussner

INTRODUKTO

Pekunio esas la mezuro, per qua on expresas la maxim multa ekonomiala koncepti. Ekonomikisti uzas ol, same kam komercisti uzas la kilogramo ed arkitekti uzas la metro. Ma nur rare li dubitas pri olua funcionado, od exploras, pro quo ol kontraste a la metro o la kilogramo, ne esas konstanta mezuro, ma – prezente preske omnadie - chanjas sua valoro. Ca libro traktas la maniero di funcionado di la pekunio. Ol explikas la kauzi di la permananta fluktuado di un de nia maxim importanta mezuri e pro quo pekunio ne nur "movas" la mondo (*"money makes the world go round"*), ma anke dum to sempre itere produktas destruktiva krizi. Ol montras, quale l'enorma debi di la triesma mondo, same kam chomeso e problemi dil ambiente, armifado e konstrukto di atom-energiiferii, ligesas a la mekanismo, qua cirkuligas la pekunio: Interesti e kompozita interesti. Segun l' Usana historiisto ekonomikala John L.King esas l'interesto "la nevidebla destrukto-mashino" en la tale nomizita libera merkatal ekonomii.

Ne esas tam desfacila kam semblas esar, remplasar ica mekanismo, qua cirkuligas la pekunio, per plu adequata sistemo. Quankam la solvuro ofrata en ica libro ja es konocata da kelka homi depos komenco di la yarcento, tamen la probo di ca solvuro esas plu urjanta kam antee, pro la rapideso ye qua augmentis la mond-embracanta problemi di la sistemo pekuniala dum la lasta yari. Omnu prezente savas, ke la debi di la landi di la triesma mondo ne povos retropagesar, ke la situeso di le maxim povra dil habitantaro en la landi tre industrioza konstante plu maleskas e ke la kuraco di la simptomi nur plumaligas la situeso. Eminent bankisti postulas fundamental chanji, e ton traktas ica libro.

Ne es l'intenco di ca libro dokumentizar falii di irgu, ma

korektigar koncepti e samtempe montrar posibleso di chanjo, qua konocesas da nur poka experti, e preske tote ne da la generala publiko.

Tamen la temo esas tro importanta por esar lasata nur ad experti. Lo extraordinara di ca libro trovesas en la maniero explikar ca kompleksa temo tam simple kam posibla, tale ke omnu qua uzas pekunio, povas komprenar, quante grava es l'afero. Du plusa specalaji konsistas en to, ke kom distingo de altra libri, qui dum la pasinto traktis ica temo, hike esas montrata, quale la propozita transiro a nova sistemo pekuniala signifikas profito por omnu ye ca specala tempo-punto e quon omnu ipsa povos entreprenar, por iniciar la necesa chanji.

Chapitro 1

QUAR FUNDAMENTALA MISKOMPRENI PRI LA FUNCIONADO DI PEKUNIO

Omnadie preske omna homo sur ica planeto uzas pekunio. Le maxim multa ganas pekunio per sua laboro e spensas ol por vari, quin li bezonas. Tamen nur tre poka homi komprenas precize quale pekunio funkcias, e quale ol influas lia vivo direte o nedirete. Ni regardez unesme la parto pozitiva di ca fenomeno: Pro ke pekunio extreme faciligas laambio di vari e di servi e per to vinkas la limitizo di la direktaambio di vari e servi en nia ekonomio, di qua la bazo esas la separo di la diversa labori.

Pro to pekunio es un di la maxim geniala inventuri di la homaro. Se vu, exemple vivus en vilajo ube nur existus kambiala komerco, e vu produktus artal objekto pri qua nur interesas la funeristo, takaze vu kambie recevus nur sarki e balde mustus abandonar l'arto. Do, pekunio kreas posiblesi por specaligo e per to es la fundamento di omna civilizeso.

La problemo esas, ke pekunio ne nur servas a laambio di vari e servi, ma anke povas impedar ol, se la pekunio konservasas, t.e. ne donesas a la cirkulado. Per to kreasas ula speco di "privata imposto-barilo", ye qua ti qui havas min multa pekunio kam li bezonas, pagas kontributi a ti, qui havas plu multa kam li bezonas. Ka to es yusta afero? Nule. Fakte on povas nomizar nia prezenta sistemo pekuniala, quale me plu tarde montros, kontrekonstitucala en omna demokrata nazioni.

Por explikar to me mustas deskriptar plu detaloze quar miskompreni pri la temo di pekunio. Kompreneble ca quar ne es l'unika miskompreni. Nia imagini pri la pekunio esas sat exakta spegulo-imajo di la mondo en ni, e l'imaji esas tam

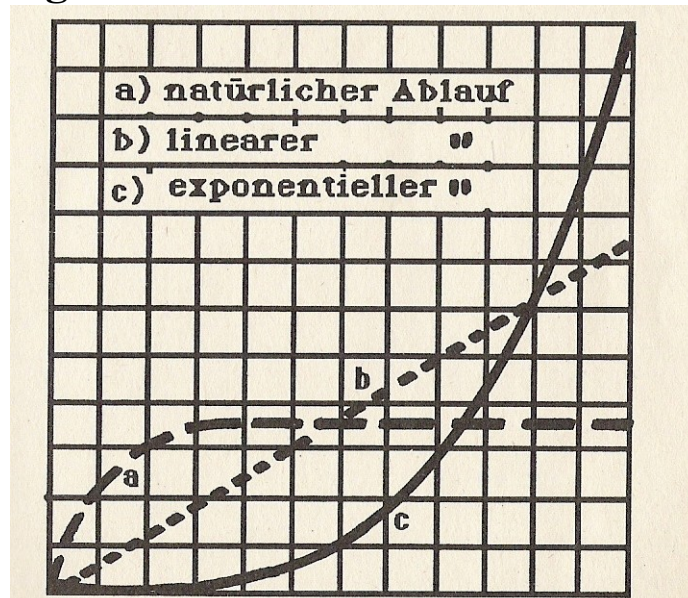
diversa kam la homi sur ica planeto. Tamen la quar erori pose traktita esas la chefa impedili a la kompreno di la konstruktosalio di la prezenta sistemo pekuniala. Oli samtempe es importanta por perceptar, quala posiblesin ofras nova pekuniala sistemo.

MISKOMPRENO NO.1: EXISTAS NUR UN SPECO DI KRESKADO:

Ni inklina al imagino, ke existas nur un speco di kreskado, nome la speco, quan ni experientas che ni ipsa. Existas altra plusa speci, qui es min kustumala a ni.

Bazala speci di procedi di kresko

Augmento

Tempo

a. naturala procedo

b. lineara procedo

c. **exponentala procedo**

(imajo 1)

Imajo 1, Kurvo a montras en formo simpligita la *procedo kreskala en la naturo*, segun qua developas e nia korpo ed anke la planti ed animali. Ni kreskas sat rapide dum la komencala periodo di nia vivo, pose plu lente e la korpala kresko cesas kustumale pos la 21esma vivo-yaro. Pos ica tempopunto, do dum la maxim longa tempo di nia vivo, ni kreskas segun "qualeso" vice segun "quanteso", *pro to me volas nomizar ica kurvo "qualesala" kurvo kreskala*. Ma existas, quale imajo 1 montras, du plusa fundamentala diferanta speci di kreskado:

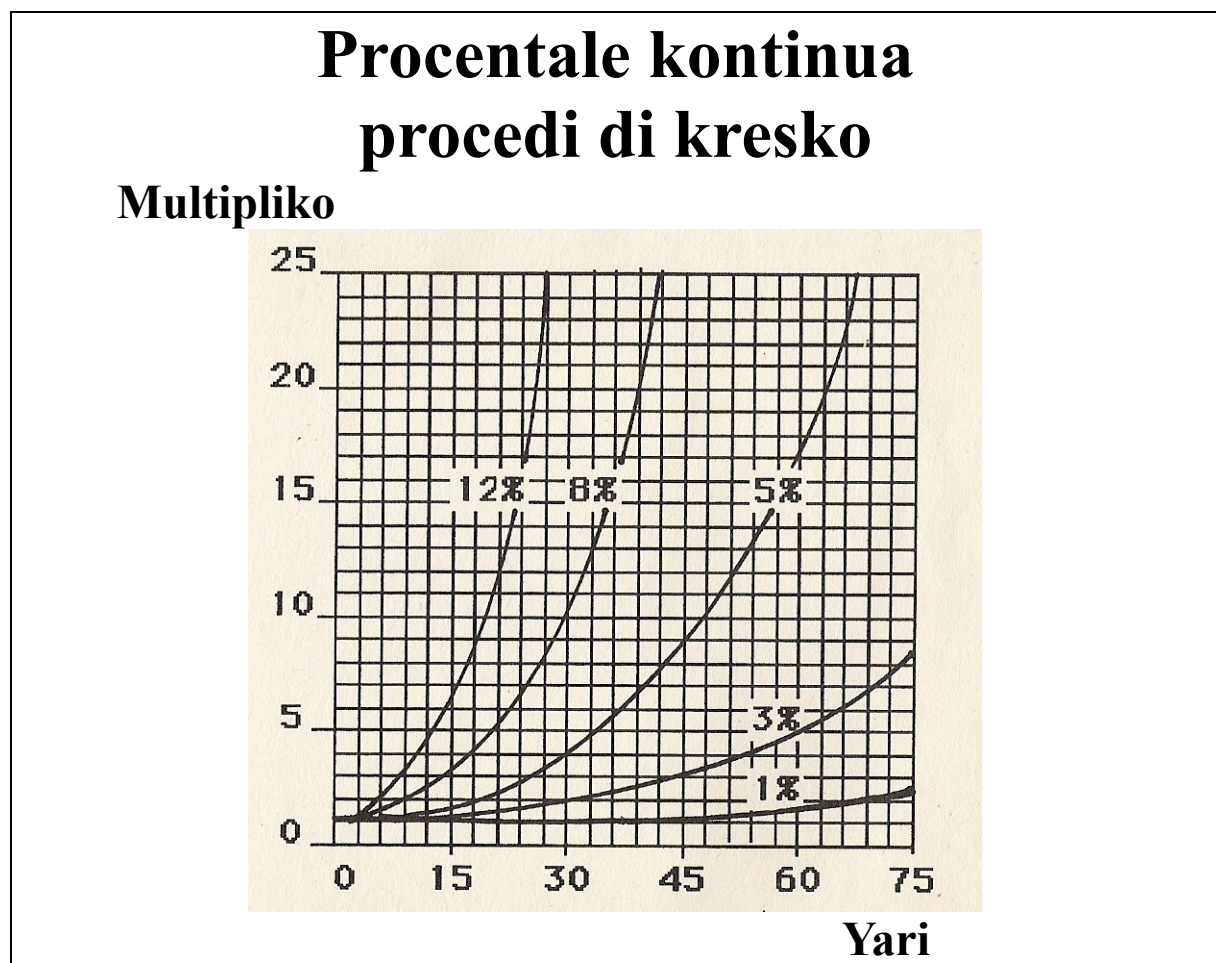
Kurvo b montras la mekanikala od "*lineara*" kreskado: t.e. plu multa mashini produktas plu multa vari, plu multa karbono produktas plu multa energio etp. To es por nia analizo min importanta.

Kontree importanta esas la kompreno di kurvo c, la tale nomizita *exponentala kreskado*, quan on povus deskriptar kom la kontreaajo di kurvo a. Ye kurvo c la kreskado komence esas tre lenta, ma pose augmentas kontinue e fine transiras a preske vertikala *quantesala kreskado*. En la naturo eventas tala kreskado kustumale ibe, ube ni trovas morbi e morto. Exemple kancero havas procedo di kreskado exponentala. Unesme ol kreskas lente. Ek un celulo developas 2, ek li 4, 8, 16, 31 64, 128, 256, 612 etp. Ol konstante plu rapide kreskas e kande on deskovras la morbo, lore ol ja atingis fazo di kreskado, ye qua ol ne plus povas haltigesar. *Exponentala kreskado finas kustumale per la morto di la "hosto" e dil organismo, ye qua ol dependas*. Pro to la nekompreno pri ca kreskado esas la maxim konsequoza miskredo relate la funciono di la pekunio.

Per interesto ed interesto kompozita duopleskas pekunio-havaji en reguloza periodi, to signifikas, ke oli submisesas ad eksponentala kreskado, e to explikas, pro quo ni dum la pasinto, dum reguloza periodi ed anke prezente havas desfacilaji pri nia sistemo pekuniala. Fakte interesto kondukas quale kancero en nia strukturo sociala.

Imajo 2 montras la tempala periodo, qua esas necesa por ke pekunio, qua kolokesas, duopleskez: ye 3% esas per interesto kompozita 24 yari, ye 6% 12 yari, ye 12% 6 yari.

Mem ye 1% interesto eventas eksponentala kresko-kurvo kun periodo di duoplesko di cirkume 70 yari.

(imajo 2)

Per nia propra korpala kreskado ni nur konoceskis la kreskoprocedo en la naturo, qua cesas ye optimala grandeso (kurvo a). Pro to esas desfacile komprenebla por la maxim multa homi, quon vere signifikas eksponentala kreskado en la domeno materiala. Ni havas altra biologia experienca. La eksponentala kreskadon ni mustas lernar komprenar koncie per la cerebro.

Ica desfacilajon di interkompreno on povas klarigar per la famoza rakonto pri Persiana imperiestro, qua esis tante entuziasmigita pri la nova shakludo, ke lu volis satisfacar omna deziro dil inventisto. La saja matematikisto decidis donar exemplo. Lu pregis, ke on donez a lu un grano di cerealo adsur l'unesma quadrato di la shako-planko e lore sempre la duopla quanto adsur omna sequanta quadrato di la shako-planko. L'imperiestro, unesme gaya pri ca modesteso, balde mustis konstatar, ke ne existis suficanta cereali en sua tota imperio por satisfacar ica "modesta" deziro. Ta qua posedas komputoro, povas kalkule konstatar la necesa quanto: esis 440 rekolturi di cereali di la tero dum 1985.¹

Simile impresive la sequanta analogeso pravas la neposibleso di konstanta eksponentala kreskado: Se irgu kolokabus 1 Pfennig (maxim mikra moneto Germana) ye 4% intereso dum la nasko di Kristo, lore lu povus komprir dum la yaro 1750 un globo di oro ye la pezo di la tero. Dum 1990 atingesus la valoro di 890 di tala globi. Ye intereso di 5% on ja povabus akquirir tala globo dum la yaro 1403 e dum 1990 korespondus la kompriveso di 2200 miliardi di globi terala ek oro.²

L'exemplo montras la difero, quan ja efektigas 1% di intereso trans plu longatempo-periodo. *Pluse pruvesas per to, ke la permananta e longeduranta pagado di intereso ed intereso*

kompozita esas matematikale pruveble neposibla. Ekonomiala bezono e la matematikala neposibleso esas en stando di desakordo e ne solvebla. Quale ica mekanismo duktas al akumulo di kapitalo en la manui di augmentante min multa homi (e per to duktis dum la pasinto a nombroza enemikesi, militi e revolucioni) montresos sub "miskompreno 3". Hodie l'interesto-mekanismo esas un primara kauzo di la patologiala koakto a kresko dil ekonomio, kun omna konocata konsequi pri destrukto dil ambiente.

Solvar la problemi, qui efektigesis per l'exponentala kreskado di pekunio per intereso, esus krear pekunio-sistemo, qua submisesas a la kresko-kurvo "qualesala". To postulas, ke intereso remplasesas per altra mekanismo, qua sekurigas la cirkulado di la pekunio. En ca chapitro deskriptesas la chanji ligita a to.

MISKOMPRENO NO.2: NI NUR PAGAS INTERESTI, KANDE NI IPSA PRUNTAS PEKUNIO.

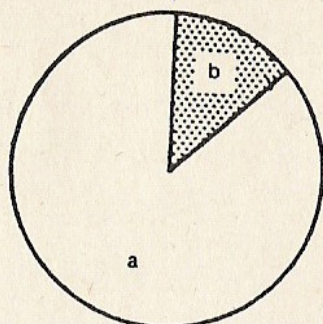
Plusa kauzo di la desfacilesos, parkomprenar l'efekto di la mekanismo di intereso, esas ke ol parte funkcias kovrite. La maxim multa homi kredas, ke li nur pagas interesi, kande li pruntas pekunio e ke li nur mustas evitar ipsa pruntar pekunio, kande li ne volas pagar interesi.

Imajo 3 montras, ke ne esas tala, nam en omna preco, quan ni pagas, esas kontenata parti di interesi. La parto varias che vari e servi quin ni kompras, korespondante al alteso di la respektiva kapital-koloko. Kelk exempli ek la domeno publika klare montras ica difero. La parto dil interesi (kapital-kusti) di la spensi por l'eskarto di rezidui amontas cirkume 12%. Hike la parto di interesi esas relative basa, pro ke salariala kusti

esas preco-dominacanta. To diferas ye la preci por drink-aquo e ye l'aquo reziduala, che qui la parti di interesti ja formacas 38%, respektive 47%. En la lokaco-preco segun reala kusti ye la sociala lojey-konstruktado amontas ica parto mem 77%. Meze ni pagas inter 30% e 50% di interesti o kapital-kusti en la preci por vari e servi, quin ni bezonas por l' omnadiala vivo.

Do, se ni povus abolisar l'interesto e remplasar ol per mekanismo plu bona, qua garantias la cirkulado di la pekunio, lore teorialle le maxim multa de ni esus adminime ye 50% plu richa, o ni nur mustus laborar admaxime du triimi di la tempo por konservar la prezenta vivo-nivelo.

Konkreta exempli por interest-parti en preci e kontributi oficala

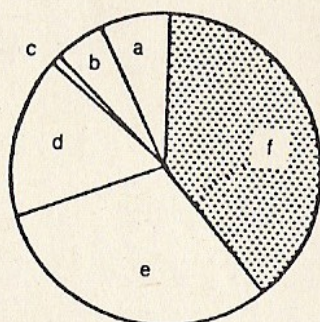

1. kontributi por rezidui-desprokuro kom exemplo 'urbo Aachen dum 1983

a) amortiso, spensi por materialo,
employataro ed altra kozi 88%

b) interesi por la kapitalo 12%

kontributo por 1 reziduuyo DM 194,- 100,-

2. preco por aquo trinkebla exemplo di Nord- Germana prokurerio dum 1981

a) spensi por energio 7%

b) entrateni dil instaluri 6%

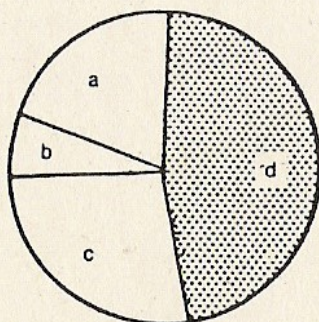
c) aquo-preparo 1%

d) employataro e kusti di materialo 18%

e) amortiso 30%

f) interesi por la kapitalo 38%

preco por m3 di aquo DM 1,36 100%

3. kontributi por la desprokuro di fluida rezidui kom exemplo l'urbo Aachen dum 1983

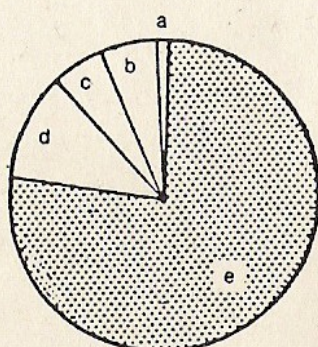
a) kusti materiala 19%

b) kusti di employataro 7%

c) amortiso 27%

d) interesi por la kapitalo 38%

kontributo por m3 DM 1,87 100%

4. lugo-preco segun reala spensi ye la sociala lojey-konstruktado- kalkulado da la statistikala oficeyo

Germana por 1979

a) risko e gano 1%

b) spensi for funcionigo ed administrado 6%

c) entrateni 5%

d) amortiso 11%

e) interesi por la kapitalo 77%

(imajo 3)

MISKOMPRENO NO.3: LA PREZENTA SISTEMO PEKUNIALA SERVAS AD OMNI SAMAMANIERE

Triesma misimagino pri nia sistemo pekuniala povus tale deskriptesar: Pro ke omnu mustas pagar interesi, se lu pruntas pekunio e kompras vari e servi, e se omnu recevas interesi, se lu konservas pekunio, lore ni omna same bone (o male) standas en la prezenta sistemo pekuniala.

Anke to ne esas justa. Fakte existas extrema difero inter ti, qui profitas per ca sistemo e ti, qui pagas. *Imajo 4* montras komparo inter interestopagi e revenui ek interesi che 10 segun nombro egala parti dil habitantaro di westa Germania. On vidas, ke l'unesma 80% dil habitantaro pagas plu multa interesi kam li recevas, 10% recevas kelke plu multe kam li pagas, e la lasta 10% recevas lo duopla de to quon li pagas. To esas sume precize la parto, quan l'unesma 80% dil habitantaro perdis. *To explikas modele simple ca mekanismo, forsan la maxim importanta, qua le richan sempre plu richigas e le povran sempre plu povrigas.*

Se ni plu precize regardas la lasta 10% dil habitantaro relate sua revenui ek interesi, lore evidenteskas itere la fenomeno dil exponentala kreskado. Pri la lasta 1% dil habitantaro la kolumno di la revenui ek interesi mustus esar dekfoye plu alta e por la lasta 0,01% centfoye.

Ni do havas en nia prezenta sistemo pekuniala per l'intereso kom sekurigilo di la cirkulado, celita distributo di pekunio, qua ne kompensesas per labor-rezultajo, ma per to, ke ulu

povas impedar la kambio di vari e servi per reteno di la kambiilo e por ica impedo tandem ankore rekompensesas. E tale konstante shovesas pekunio de ti, qui havas min multa kam li bezonas, a ti, qui havas plu multa pekunio kam li bezonas. To es altra e multe plu subtila ed efikiva formo di explotado kam ta, quan Marx probis abolisar. Sendubite lu esis justa, atencigar a
(Imajo 4)

Komparo di charji e profiti per interesi segun la menaji (famili)
Dividita a 10 grupi kun single 2,5 milioni di menaji.

Supozita interest-charji o rispektive -revenuei: 270 mrd DM (dum 1982)

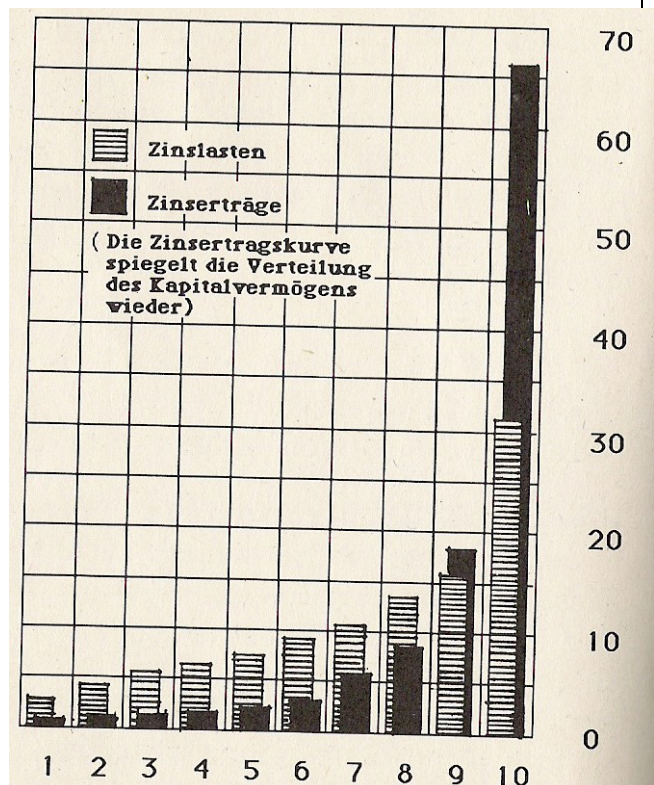
(= interest-transfero de privata a privata havajo)

Supozita revenuo-interesto meze 5,5% .

Omna valori en 1000 DM singlamenaje yare

**interest-charji
interest-revenuei
(L'interest-revenuei-kurvo
montras la divido di la
kapital-trezoro)**

**Menajo-grupi gradizita
segun revenuei**

--

Interest-charge en mil DM singla-menaje:	2.3	4.1	5.9	6.5	7.6	9.1	10.5	13.5	16.3	32.3
interestrevenui en mil DM singla-menaje:	0.5	0.7	1.1	1.5	2.3	3.2	5.5	8.8	18.0	66.5+
interestsaldo(real a profito o perdo)	1.7	3.4	4.8	5.0	5.3	5.9	5.0	4.7	1.7	34.2

la fonto dil adjuntita valoro en la *sfero di la produktado*. Precize konsiderate to es l'unika domeno ube povas esar produktata plu multa valoro. Ma la distributo dil adjuntita valoro eventas maxim grandaparte en la *sfero di cirkulado* di pekunio e vari, ya augmentante ekskluzive en la sfero pekuniala. Prezente, ye la fino di long ekonomiala periodo di kresko e l'aboliso di to, ke la pekunio-valoro dependas del oro, on povas ton perceptar plu klare kam olim Marx. La fino esas markizita per to, ke augmentanta sumi di pekunio esas koncentrita en la manui di min multa individui o firmi. La profito ek mond-embracanta pekunio-spekulado du-opleskis depos 1980. Nur en New York augmentis l'omnadia kambio di etaloni inter 1980 e 1986 de 18 miliardi Dollar a 50 miliardi Dollar.³ La mondbanko evaluas, ke la pekunio-transferti cirkum la mondo amontas cirkume la 15-20opla di to, quo es fakte necesa por la mondokomerco, to signifikas por la kambio di vari.⁴

La mekanismo di intereso ed intereso kompozita kreas la motoro por la patologiala kreskado dil ekonomio e di la quanteso pekuniala, ma anke laboras, quale Dieter Suhr montris, kontre la konstitucala yuri dil individui di la maxim multa landi.⁵ Se la konstitucuro garantias samyura aceso dil

individui ad omnia servi di la guverniero - e la pekunial sistemon on povas konsiderar kom tala - lore esas nelegala en ica sistemo, se 10% dil habitantaro recevas per ica servo konstante plu multe kam li pagas e to domaje a 80% dil habitantaro, qua korespondante min multe recevas kam li donas.

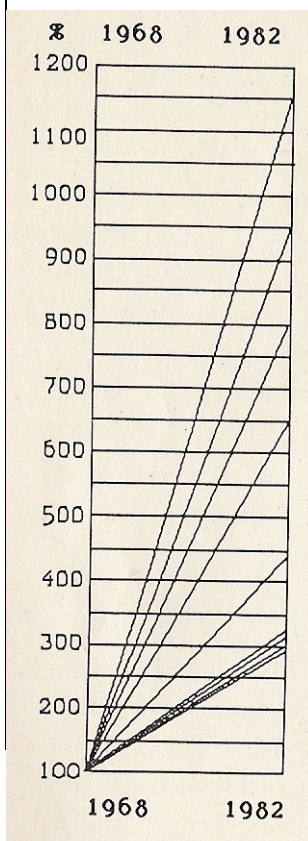
Aspektus quale se chanjo di nia pekuniala sistemo "nur" servus ad 80% di nia habitantaro, do a ti qui prezente plu multe pagas kam korespondus a lia yusta parto. Tamen omnu profitus, quale me montros en chapitro 3, per ica solvuro, longatempe mem ti, qui havas avantaji per ca morboza sistemo.

(imajo 5)

Augmento di diversa ekonomial indikili en Germania inter 1968 e 1982

**Augmento en procenti
DM**

augmento en mrd

	1968	1982
1160% interestcharjo di la federala		
Administrado	2,5	29
950% interesti pagenda da la banki a la		
kolokeri	18,2	173
795% interestrevenui di la banki	28,8	229
657% debeto di la federal administrado		
	47	309
441% kreditvolumino di la banki		388
		1713
320% omnia revenui di employati	237	757
304% la totpopulala revenui	525	1600

301% reven. di la federuro (guv.)	71	214
280% revenui di employati pos		
sustraciono dil imposti	192	534

fonto: raporti di la federala (statala) banko ed altra

MISKOMPRENO Nr .4: INFLACIONO ESAS INTEGRA PARTO DI OMNA PEKUNIALA SISTEMO

Quaresma missupozo relatas la rolo dil inflaciono en nia ekonomiala sistemo. Por la maxim multa homi inflaciono semblas esar preske naturala, pro ke existas sur la mondo nula kapitalistala lando kun libera merkatal ekonomio sen inflaciono. *Imajo 5, pri l'evoluciono di diferanta ekonomiala indikili en Germania*, evidentigas faktoro, qua havas proxima relati ad inflaciono. Dum ke la revenui di la Federuro (guvernerio), la totpopulala produkturo e la salarii acensis inter 1968 e 1982 a cirkume triople (300%), l'interestopago da la Federuro acensis a plu kam lo dekedunopla (1160%). La tendenco esas evidenta - debi ed interesi por debi augmentas en l'ekonomii plu rapide kam la revenui, quo plu frue o plu tarde duktas a krulo, mem en l'industriala nazioni. Se infanto kreskas inter l'1ma e 10ma vivoyaro triople, ma lua pedi kreskas dum ca periodo dekedunople, lore omnu nomizus lu malada. *La problemo esas, ke nur tre poka homi intelektas la signi di la morbo en nia pekuniala sistemo e ke mem min multa konocas la kuracilo. Nam til nun nulu esis kapabla instalar sana pekuniala sistemo, qua esis duriva.*

Inflaciono funkcias quale altra formo di imposto, per qua la guvernerii havas la posibleso vinkar la maxim granda problemi dil augmentanta debi. Esas evidenta, ke la necesa

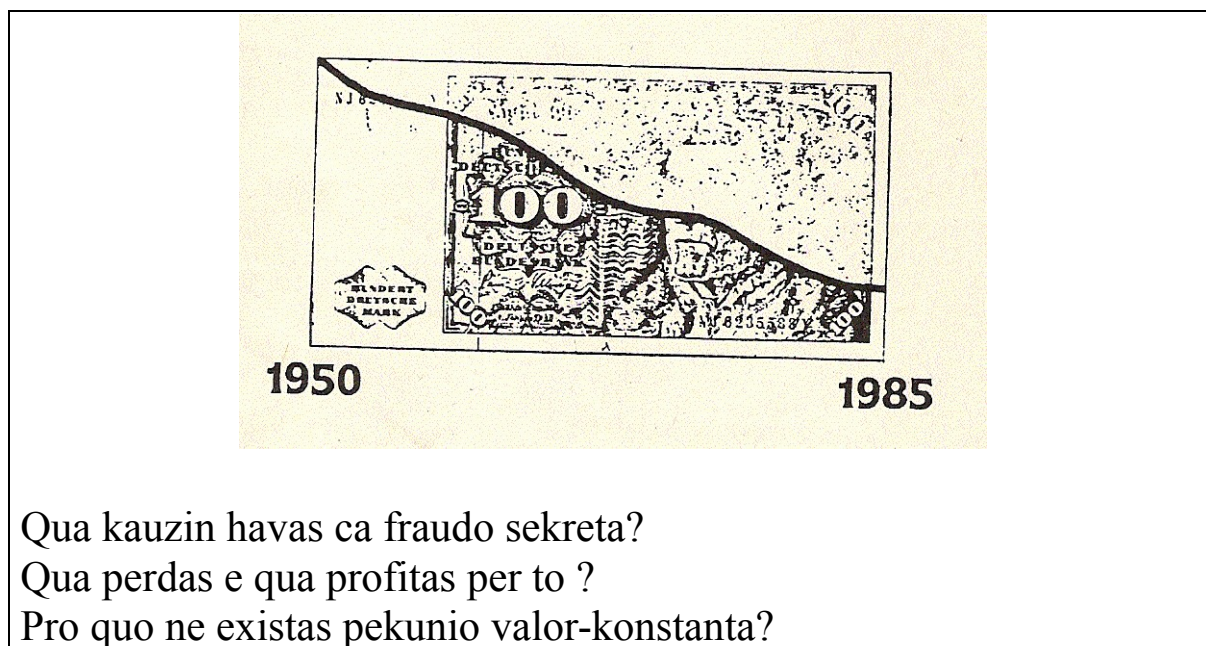
inflaciono esas tam plu granda, kam plu granda esas la lakuno inter nacionala revenui e debi. La guvernerii probas diminutar sua debi, permisante a sua bankobilieti-emisanta banki imprimir pekunio. *Imajo 6* montras la perdo di la valoro di la DM inter 1950 e 1985. Ica desvalorizo domajas maxim grave la homi, qui sua havajon ne konservas en "inflacion-rezistiva" teren-posedo od altra kolokuri, quale ti, qui apartenas a la mikra parto dil habitantaro kun la maxim alta revenui.

La historiisto pri ekonomiko John L.King vidas paraleleso inter inflaciono e l'interestopagi por la "US-kreditbalono"(la tota sumo di la krediti en USA). En letro dil 8ma di januaro 1988 lu skribis a me:

"Me til nun skribis sat multe pri intereso kom la maxim importanta kauzo dil augmentanta preci, pro ke ol celite trovesas en la preci di omna kozi, quin ni kompras, ma ica penso til nun apene aceptesis, quankam ol es vera. 9 miliardi US-Dollar di enlandala debi produktas per 10% interesti 900 milioni Dollar, qui pagesas per acensanta preci, e to korespondas precize a la 4%a augmento di la preci, quin l'experti nomizas inflaciono. Me sempre konsideris intereso ed intereso kompozita kom nevidebla destruktilo, qua juste nun forte laboras. Ni mustas probar liberigar ni de ica sensenca financa dementeso."

(imajo 6)

Pro l' inflaciono valoras la Mark nur ankore 28 Pfennig
--

Dum la lasta 33 yari augmentis la privata e la publika debi en la USA ye 1000%, di quo la maxim granda parto apartenas a la privata menaji. Omna moyeni di la guvernerio kolokesis por avancigar ica kreskado: Garantii pri la disdono di krediti, subvencioni per hipotek-akontopagi, basa akontopagi ye la kompro di domi e konsumaji, lejerigo di kondicioni di kredit-obteno, impost-avantaji, pago-asekuri etp. L'expliko di ca politiko esas, ke nur icamaniere la konsequi dil interestala sistemo povas divenar plu tolerebla por la majoritato dil habitantaro. *Per la kreo di rapida ekonomiala kreskado, qua sequas l'exponentiala kresko di la pekunio, la sociala konsequi restas nevidebla ankore dum kurta periodo.* La "diablala cirklo", qua augmentante funkcias, nun esas: Plu multa inflaciono, plu multa sociala ne-egaleso e kreskanta destrukto di nia ambiente. Do multa vidpunti favoras remplasar ica destruktiva, financala mekanismo interestala per altra sekurigilo di la cirkulado.

Ma intereso ne mustas esar l'unika kauzo di inflaciono. Skarsesko di prima materii (quale dum l'oleo-krizo), exajerata spensi por armizo o milito anke povas efektigar tendenci

inflacionala. Ma ye normala cirkonstanci e per racionala politiko pekuniala da statala banko, eskartesus l'esencala kauzo di la konstanta inflaciono per l'aboliso di intereso kom sekurigilo di la cirkulado.

Chapitro 2

PEKUNIALA SISTEMO SEN INTERESTI E SEN inflacionO.

Fine di la 19esma yarcento Silvio Gesell, sucesoza komercisto en Germania ed en Arjentinia, observis ke ultempe lua vari esis rapide vendebla ye oportuna preco ed altratempe la debito lente funcionis ed inklinis a basa preci. Lu komencis reflektar pri to e serchar la kauzi. Rapide lu komprenis, ke ica augmento e diminuto poke relatis bezono pri sua vari od ad olia qualeso, ma preske unike relatis la preco di la pekunio ye la merkato pekuniala.

Lu komencis observar ca movi e balde konstatis, ke la homi kompris kande l'interesti esis basa e ke li ne kompris, kande oli esis alta. Ke kelkfoye plu multa e kelkfoye min multa pekunio esis disponebla, dependis ye l' inkline di la posedanti prestar sua pekunio. Kande li recevis por sua pekunio min kam 2,5% interesti, lore li plu multe inklinis a retenar ol. To efektigis diminuto dil kolokuri kun la konsequo, ke firmi krulis e ke existis min multa laborposiblesi. Se pos kelka tempo la homi itere esis pronta pagar plu multa interesti por pekunio, lore ol itere divenis disponebla. Icamaniere genitesis itere nova ekonomiala cirklo. Komence on lore pagis alt interesti ed alta preci por la vari, pose kun lente acensanta ofro di vari e di pekunio divenis l'interesto itere plu basa e duktis tandem itere a "striko" di la kapitalo.

Silvio Gesell explikis la fenomeno per to, ke la pekunio kompare ad omna altra vari e servi povas konservesar en la

praktiko sen spensi. Se ulu havas poshedo di pomi ed altra persono havas la pekunio por komprar la pomi, lore ta kun la pomi esos koaktata vendar pos kurta tempo, se lu ne volas perdar sua varo. Ma la posedanto di pekunio povas vartar til ke la preco korespondas a sua expekti. Lua pekunio ne efektigas "spensi konservala", kontree, lu havas l' "avantajo di liquideso", to signifikas, kun pekunio en la posho o ye la konto bankala on povas vartar til ke la maxim oportuna tempopunto, respektive preco por ula varo esas atingita.

Silvio Gesell konkluzis: Se ni povus krear sistemo pekuniala, en qua la pekunio esas charjita per spensi por konservado same kam omna altra servi e vari (ye to on mustus projetar spensi di konservado di meze 5% yare, quo precize korespondus al interesti, qui dum la historio pagesis por pekunio), lore ni havus ekonomio libera de chanceladi pro spekulado per pekunio. Lu propozis pekuniala sistemo ye qua la pekunio "rustas", to signifikas ke ol devas esar submisata ad imposto uzala.

L' IMPOSTO CIRKULALA REMPLASAS INTERESTI

Dum 1890 S.Gesell formulizis sua ideo pri "Natural ordino ekonomiala"⁶, qua sekurigas la fluo di la pekunio, transformante pekunio a statala servo, por qua la homi pagas uzo-imposto. *Vice pagar interesti a ti, qui havas plu multa pekunio, kam li bezonas, por ke li retrodonez la pekunio aden la cirkulado, ti devas pagar mikra imposto, se li retenas pekunio exter la cirkulado. Ica imposto ne favoras singla personi, ma omni qui aktive partoprenas la merkatal agado, qui reciproke kambias e qui garantias l'accepteso di la pagilo.*

Por plu bone komprenar ica penso, esas helpiva, komparar la pekunio kun fervoyala vagono, qua same kam pekunio plufaciligas la kambio di vari. Kompreneble nulu pagas premio (=interesto) a ta qua uzas vagono, por ke lu descharjez ol, por retrodonar ol aden la cirkulado di la fervoyala trafiko, ma la uzanto pagas mikra kontributo, en Germania nomizita "staco-pekunio", se lu ne descharjas la vagono. To esus principe omno, quon ni mustas entraprezar pri la pekunio, por abolisar l'interesto ed olua negativa konsequi. La rispektiva uzanto pagas mikra "konservo-imposto", se lu retenas la nova pekunio plu longe kam es necesa por l'emo di la kambio.

Dum ke presente interesi reprezentas privata profito, l'uzo-imposto por la pekunio signifikas profito di la publiko. L'imposto mustas itere retrodonesar a la pekuniala cirkulado, por ke l'equilibro inter pekunio-volumino e la volumino dil ekonomiala agado restas konstanta. L'imposto reprezentas publika revenuo, per qua povus kompensesar la kusti di la statala banko e di la kambio di bankobilieti. Ecesanta revenui irus a la guverneriala kaso - same kam anke nun - e povus obligale uzesar por amortiso di debi. *Ica chanjo - quankam ol semble aspektas tre simpla - esas solvuro por la multa problemi, qui aparis per l'interesto e l'interesto kompozita dum la pasinto e dum la prezento.*

Silvio Gesell nomizis ica pekunio, pro ke ol esas libera de interesi, "Libera Pekunio"⁷. Dieter Suhr kreis por ol dum la lasta yari la nociono "neutra pekunio"⁸, pro ke ol servas ad omni e cedas a nulu partisana avantaji quale la hodiala sistemo pekuniala. Me deziras adherar ad ica nomizo. Pro to me uzos en la sequanta teksti la nociono "neutra pekunio" kande me parolos pri interesi-libera kambiili, qui submisesas ad uzo-imposto. En la sequanta historiala konsidero me uzos la

nocioni kustumala ye la rispektiva periodi.

Por klarigar la funcionado di tala pekunio-reformo, deskriptesos en la sequanta du parti historiala experienci e aktuala probi di solvuri.

UNESMA EXPERIMENTI PER SEN-INTERESTA PEKUNIO

Dum la 1930a yari adheranti di la teorio di Gesell - di la libera ekonomio - entraprezis kelka probi per pekunio seninterestala, qui pruvis la justeso di ca pensi. Existis entraprezis regionala adoptigar libera pekunio por efacar la chomeso en Austria, Francia, Germania, Hispania, Suisia ed en USA⁹. Maxim sucesoza esis l'experimento en Wörgl en Austria¹⁰.

Wörgl, kun cirk. 3000 habitanti, komencis okupar pri la temo pekunio-reformo inter 1932 e 1933. L'urbestro dil urbo konvinkis la komercisti e l'administrado, ke li povus ganar multo, ma ne plus povus perdar irgo, se li kunagus ye pekuniala experimento, tale quale propozesas en la libro da S.Gesell "La naturala ordino ekonomiala".

La habitanti konsentis e do l'urbo emisis 5000 "libera Schillinge" (t.e. interesto-libera Schillinge), qui per la sama sumo di ordinara Austriala Schillinge che la banko sekurigesis. L'urbo konstruktigis ponto, emendis stradi, ed investis plu multa pekunio por la publika servi. Ol pagis salarii e materiali per ica pekunio, quan la komercisti ed entraprezisti en l'urbo aceptis.

L'uzo-imposto por ica pekunio amontis 1% monate, do 12%

yare. L'imposto mustis pagesar da ta, qua fine di monato posedis la bankobilieto. Ta imposto pagesis per marko ye la valoro di 1% di la bankobilieto, qua glutinesis adsur la reverso di la bankobilieto. Sen ica marko la bankobilieto esis nevalida. *Ja la mikra imposto efektigis, ke omnu, qua recevabis Libera Schillinge kom pago, olin maxim rapide spensis, ante ke lu uzis sua ordinara pekunio.* La habitanti di Wörgl mem anticipe pagis sua imposti, por evitar la bankobiliet-imposto. *Dum un yaro la 5000 Libera Schillinge cirkulis 463foye e per to kreis vari e servi en la valoro di (5000 x 463) cirk. 2.300.000 Sch.* L'ordinara Schilling kontree cirkulis nur 213-foye¹¹.

Juste dum ca periodo, dum qua multa landi di Europa luktis kontre augmentanta chomeso, diminutigis Wörgl sua quanto di chomanti ye 25% dum un yaro. *La bankobiliet-imposto, qua efektigabis ke la pekunio tante rapide cirkulis, e quan recevabis l'urbo, amontis entote 12% di 5.000 Libera Sch. = 600 Libera Sch.* Li uzesis por skopi publika, to signifikas por lo bona di la societo e ne por la plurichigo di individui.

Kande olim plu kam 300 komoni komencis esar interesata por ica modeli, lore la Nationala Banko di Austria konsideris sua monopolio en danjero. Ol intervenis che l'urbo ed interdiktis la lokala pekunio. Malgre longe duranta disputo, qua mem duktis koram la maxim alta judiciero di Austria, povis nek Wörgl nek altra komono en Europa repetar ca experimento.

En la libro da Suhr "The Capitalistic Cost-Benefit Structure of Money" (La kapitalistala kusti-efiko-strukturo di pekunio) raportis Cohrssen pri la probo, introduktar l'imagini di Gesell en USA en la kadro di la "Stamp Script Movement" (Marko-pekunio-movimento)¹². Lore projetis plu kam 100 komoni en

USA, inter to plura granda urbi, introduktar pekunio, qua devis funcionar simile kam la "libera pekunio" en Wörgl. Okupis pri ica peticioni la labor-ministerio, la ministerio di Intern Aferi e l'ekonomiala ministerio en Washington D.C.

Quankam nula ek li esis kontre la propozi, li ne havis la forco grantar la necesa permiso. Fine questionis Dean Acheson, qua plu tarde divenis ministro di Intern Aferi, l'ekonomiala konsilisto di la guvernerio, prof. Russel Sprague, qua docis che l' universitato di Harvard, pri lua opiniono. Cohrssen memoras pri renkontro kun lu, qua esis tre kordiala e dum qua prof. Sprague dicis, ke principe nulo es objectionenda kontre l'emiso di marko-pekunio, por krear nova labor-posiblesi. Ma lu opinionas, ke tamen ica propozo extreme ecesus lo intencita: Esus demarsho, qua tote ristrutturigus l'Amerikana sistemo pekuniala, e lu ne havas l'autoritato sekondar tala grava chanjo. Per to cesis la "Stamp Script"-movimento, ula model-projeto, qua versimile duktabus a vera pekunio-reformo. Prezidanto Roosevelt ordonis ye la 4ma di marto 1933, ke la banki esez klozata kurtatempe e lu interdiktis emisar irga provizora pekunio. Kom konkluzo ek sua intensiva peni skribis Cohrssen: *"Entote ni povas dicar, ke tre mikra esas la teknikala desfacilaji por garantiar la stabileso di la pekunio kompare a la mankanta kompreno di la problemo. Tam longe kam l'iluziono di la pekunio ne vinkesas, praktikale ne esos posibla politikale realigar la necesa stabileso di la pekunio-valoro."*¹³

PROBI DI SOLVURI NUNTEMPE

Fundamento di pekunio-reformo mustas esar, ke la plu granda parto di la habitantaro savas, ke ni mustas limitizar la funcionado di la pekunio a kambiilo, se ni volas solvar la problemi, qui efektigas olua nuna acesora funkcio kom varo

(e kom la maxim dezirata inter omni).

La cirkulo- ed uzo-imposto, qua impedas, ke pekunio retenesas, necesigas preciza adapto di la pekunio-quanteso a la generala bezono. Se esus disponebla suficanta nova pekunio por l'exekuto di omna transakti, ne esus necesa cirkuligar plusa. Per to la kresko di nova pekunio sequus a la naturala o qualesala kreskado (kurvo a, imajo 1) e ne plus al exponentala o quantesala kresko-procedo.

90% di to, quon ni nuntempe nomizas "pekunio", esas reale pekunio-havaji en formo di nombri en irga komputoro. Pro to es tre simpla l'inkaso di uzo-imposto ye la presente kustumala jirala pagotrafiko pos introdukto di la Neutra Pekunio. Pekunio-havaji en jiro-konti, qui es disponebla omnainstante a sua proprietanti, charjesus exemple per 0,5% monatale, do per 6% yare. Omnu, qua havus plu multa Neutrala Pekunio en sua jirokonto kam lu bezonas por spensi dum la prezenta monato, transferus, por evitar perdi, lo ecesanta aden sua sparkonto, ube ol esabus submisata a nula imposto.

Fakte Neutra Pekunio ne interestifus por la proprietanti en la sparkonto, ma konservus sua konstanta valoro, nam per pekunio cirkulo-sekurigita efacesas la maxim importanta kauzo di inflaciono (kondicione racionoza pekunio-politiko di la statala banko, videz chapitro 1). Ta qua recevas kredito anke same ne pagas interesti, ma nur admaxime l'uzo-imposto por ne spensita pekunio (cirk. 0,5% monate e risiko-preco eventuale e labor-kompenso, quale li es kontenata anke presente en omna bankokredito. Lo lasta amontas ye cirk. 1,5% - 2,5% di normala kredit-spensi. Per to praktike nur puke chanjus. La tasko di la banki durus restar la mediacio di pekunio.

Por garantiar l'equilibro inter ekonomiala produktiveso e la pekunio-quanteso, retrodonus la banki - same kam presente - plu granda ecesanta sumi di Neutra Pekunio a la centrala banko rispektive transferus ad altra banki bezonanta pekunio. Shancelanta demando pri krediti povus regulizesar trans tre basa interesto (+/- 1%). *Ma ica shanceli nur esus tempala regulo-mekanismo e ne, quale nun, mekanismo por la distributo di richeso.*

La reteno di bankobilieti di la nova pekunio povus plu praktike impedesar kam per la glutinado di marki adsur la reverso di bankbilieti. *On povus exemple imprimar bankobilieti kom serii kun diversa kolori e dimensioni, de qui un serio un- o dufoye yare retrovokesus sen preanunco, tale ke nulu povus trezorigar plu granda quantesi sen perdo.* To ne esus plu komplikita por la stato, kam la remplaso di parkonsumita bankobilieti per nova, same kam presente esas kustumala.

La supre deskriptita pekunio-reformo - grandskale realigita - mustus akompanesar da reformo di la tero-yuro e dil imposto-sistemo. Sen tero-reformo atraktesus pekunio superflua da la tereno-merkato. Sen imposto-reformo, qua instigus ni ad altra trakto pri la naturo, konservesus la problemi ekologiala.

LA NECESA TERO-REFORMO

Pekunio e tero esas por omnu necesa por la vivo. Sive ni manjas, sive ni dormas o laboras. Vivar sen tero ne es imaginebla. Pro to devus apartenar tero ad omnu, same kam aero ed aquo. L'Indiani di Nord-Amerika dicas: "La tero esas nia matro, quale ni povas dividir e vendar ol?" La tero devus

apartenar a la komuneso e da ol farmo-lugesar. To esis kustumo en multa landi, til la Romana yuro introduktis la privata proprietesos dum la tarda mez-epoko¹⁴.

Nuntempe ni konocas du principe diversa sistemi en la mondo:

- Privata proprieto e privata uzo di la tero en la kapitalistala landi

- Komuna proprieto e komuna uzo di la tero en la komunistala landi.

Imajo 7 montras, quale en la kapitalistala landi la majoritato di la homi pagas l'alta profito di la tero-spekulisti. Hike koncentresas la tero en la manui di augmentante min e min multa homi. To itere impedas altri satisfacar lia fundamentala yuri ye preci tolerebla.

Kontree la chefa problemo en la komunistala landi esas la ne-eficienta uzo di la tero.

Tale eventas en la Soviet-Uniono, ube la tero esas komune posedata ed uzata, ke 60% di la nutrivi rekoltesas sur 4% di la tero, qua private kultivasas. Hike la problemo esas la komuna uzo, qua esas min efikiva kam la privata, kande ol esas ligita a korespondanta responsiveso ed ad intereso di la posedanto.

(imajo 7)

Por tereno konstruktala on prezente mustas triople plu longe laborar kam dum la yari 1950-60

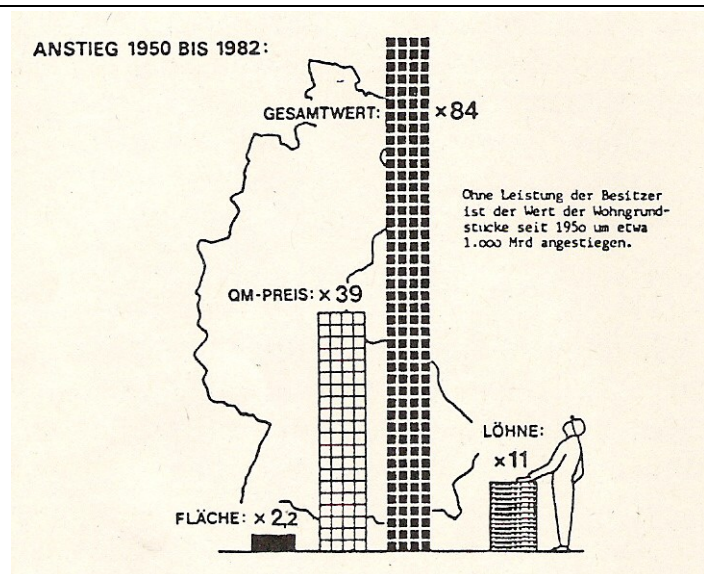
Augmento de 1950 til 1982:

Sen valorkreanta laboro da la proprietanti augmentis la valoro di la loj-tereni depos 1950 ye cirkume 1000 mrd DM.

tota valoro:

preco di la quadrata
metro:

surfaco:

salarii

Pro quo divenas la tero permanante plu nepagebla?

Qui esas la profitanti di ca ordino di la tero-yuro?

Quo mustas chanjar ye ol ?

Pro to la maxim avantajoza solvuro esus kombinuro di privata uzo e komuna posedo por posibligar individuala develepeblesi e sociala yusteso. Precize icon propozis ja 1879 Henry George¹⁵, 1904 Silvio Gesell¹⁶ e Yoshito Otani 1981¹⁷.

Pos la katastrofala konsequi di la desproprietigo en la landi kun komunistala konstitucuro, nula westala naciono nun projetus la proprieteso-chanjo di la tero a la komuneso sen kompenso. Quankam la Romana yuro, qua introduktis la privata proprieteso pri tero aden la westala civilizeso, origine koakte adoptigesis a la populi da la konquestinti. Ti, qui unesme profitis per to, ja apartenas a la historio. La prezenta proprietanti o kompris o legale heredis sua tero. Pro to mustas pagesar kompenso, se on volas krear yusta situeso. Ma por to la komunesi nur esos kapabla, se li recevos acesora moyeni. Exemple la komunesi povus longafriste inkasar yarala imposto

di 3% di la valoro di omna tero. Per ica pekunio li povus komprar omna tereni, qui es ofrata por vendo. Tale komuneso pos certena periodo - teoriale 33 yari ye 3% di imposto e Neutra Pekunio – povus komprar sua tero e pose lugar a privata uzanti.

Alternative on povus donar la posibleso a la proprietanti di tero, ke li vice pago di 3%-ala imposto pri sua tero, olun vendas a la komuneso trans 33 yari. (To signifika, ke la proprietanto pagas nula imposto, ma pos 33 yari apartenas la tero a la komuneso) Pos ica tempo li havus pluse la yuro, uzar la sama tero heredo-farme. Ma li mustas pos ica 33 yari pagar la 3% imposto segun la lore valida valoro di la sulo a la komuneso. Gradala modifiki di ca imposto povus eventar segun sociala ed ekologia vidpunti.

Kom quika sequo cesus la spekulado. La maxim granda parto di la tero, quan la homi nun proprietas sen utiligar ol, ofresus ye la merkato por evitar progresanta perdo. Kam plu multa sulo icamaniere disponebleskas, tam plu multe diminutus la tero-preco ed augmentante plu multa homi havus la posibleso utiligar produktive la disponebla tero. Precipue en la developenda landi to havus extraordinara efekto ye la produkto di nutrivi. La diminutanta produktado di nutrivi relate a la kreskado dil habitantaro ne esas questiono dil agronomia tekniko, ma manko di disponebla tero por mikra agronomia produkterii.

La farmanti havus en ica nova sistemo omna avantaji di la prezenta sistemo di heredo-farmado: Li povas uzar sua posedajo en la kadro di la lokala projeto-preskripti. Li povus konstruktar sur ol. Li povus vendar sua domi. Li povus heredigar sua domi a sua decendenti. Li povus lugar sua domi

ad altri, tam longe kam li ipsa pagas la farmpreco. La preciza sumo di la farmpreco esus fixigebla per publika ofro-invito, auciono o simila ofroformi, per quo povus evitesar la desefikiveso di la projet-ekonomio o burokratala fixigi.

Longafriste ca chanjo descharjus de extrema balasto la laboranta habitantaro, qua fine sempre pagas por la profito di la spekulanti. E jus por to tero misuzesis tre ofte. Se por to devas trovesar reala sociala solvuro, lore mustas cesar ca spekulado pri tero e pekunio. Altralatere la propozita solvuro ne intencas punisar ti, qui profitas per la prezenta sistemo, ma abolisar lente ma sekure la prekondicioni, ke poka homi havas extrema avantaji, dum ke postulesas, ke la majoritato pagez por to. Per *imajo 7* esas konstatebla, ke depos 1950 triopleskis la meza labortempo por divenar kompriva pri ula tero-parto kom proprietero. Landi kun progresema konstitucuro yurale havus nula problemi entraprezar tala chanjo. Exemple la konstitucuro di Germania nomizas la tero "sociale obliganta kozo" ed ordonas en artiklo 15: "La tero, naturaji e produktili povas por la skopo di la komunigeso legale esar transferata a proprietesoro di komuneso od aden altra formo di komunal ekonomio. Legu samtempe reguligas maniero e mezuro di la kompenso."

LA NECESA REFORMO DI IMPOSTI

Evaluesas, ke cirkume duimo til du triimi di la landala produkturo, on povus konsiderar kom danjera relate pri sua ekologia efeki¹⁸. La propozita reformo di pekunio e di la yuro terala, liberigus la voyo por augmento di produktado e di employeso. Por ke amba eventas en maniero ekologiale defensebla, mustas chanjesar la legi impostala en du sinisi:

1. Vive impostizar la revenui - impostizo di la produkturi.

2. L'ekologia kusti di produkturi mustus esar precipue mezuro dil imposti produktala.

Hermann Leistner referas en sua libro "L'ekologia ekonomio"¹⁹ a to, ke la revenuo-imposto plu cherigas la homala laboro tante multe, ke esas plu oportuna por entraprezisto, remplasar ol per augmentanta mashinizo. Per sensenca amas-produktado, ne egardanta la reala bezoni di la homi, konsumesas valoroza nerikonstruktebla moyeni. Se on vice to impostizus la produkturi ed inkluzus ekologia kusti di la produktado, lore to produktus naturale plu alta preci di la produkturi. Ma kombinita kun la nun multe plu basa labor-kusti diminutus l'instigo a plusa automatigo e l'employeso augmentus. Konstante sempre plu multa homi trovas laboro.

Recente la socio duople pagas, kande laboristo remplasesas da mashino. Unesme ol perdas l'imposto revenuala - pro ke la revenui di la mashini ne impostizesas - e pluse la socio pagas la subvencion chomesala por la desengajita laboristi. Por evitar l'impostizo di la revenuo, ultre to existas suface multa nelegala laboro. Sen impostizo di la revenui ica parto dil ekonomio esus legala.

La nuna vivo-nivelo ne diminutus, pro ke la acensinta produktpreci per la reformo kompensesas per senimpostala revenui. Ek to naskus longfriste tre diferanta, ma ekologiale sencoza konsum-konduto. La homi dufoye reflektus la kompro di nova biciklo od automobilo, pro ke esus plu chipa reparar la kozi. Ica chanjo dil impostosistemo povas adoptesar pazope ed esus mem sencoza sen reformo di la pekunio-sistemo e di la tero-yuro. Multe plu efikiva per to esus sustenar la nombroza postuli e propozi da ekologi dum la lasta yardeki. La kombinuro di amba reformi eskartus multa

problemi di ambiente e superfluo rango di "arancio ambiente-protezione" ed aiuto per risolvere i problemi di disoccupazione.

Chapitro 3

QUA PROFITAS PER PEKUNIO SENINTERESTA E SEN INFLACIONO?

La sucesesko di individuala e sociala chanjo semblas rezultar ek du fundamentala diferanta kauzi:

1. Pro ke de certa konduto-modelo esas expektebla kun granda probableso rezulto negativa, e la skopo mustas esar, impedir ica krulo.
2. Pro ke altra konduto-modelo semblas plu adequata, por atingar dezirata skopo.

La chanjo di la pekuniala sistemo, propozita en la lasta chapitro, povus eventar pro un o pro amba citita kauzi:

Dum la pasinto "solvesis" la kanceratra kresko di pekunio e kun to la kresko di la forco di augmentanta plu mikra grupo di homi, per sociala revolucioni, militi od ekonomiala kruli. Prezente ica solvuri ne plus esas aplikebla. Unlatere violentoza solvuro esas ne-acceptebla pro la multopla posiblesi por globala destrukto, altralatre omna nacioni esas reciproke ekonomiale dependanta en grado til nun nultempe atingita. Ni esas koaktata trovar nova solvuro, se ni volas transvivar.

Segun enunco di multa ekonomial e bankal experti, esis la borso-krulo di 1987, ye qua dum poka dii mustis toleresar perdi di 1,5 miliardi di Dollar, nur esas pregusto pri to, quon ni povas expektar ye nova mond-embracanta ekonomiala depreso - se ni ne chanjas fundamentale la sistemo dum la proxima

yari. Altre konstruktar la pekuniala sistemo esas posibleso evitar tala katastrofo.

Sive ni nun komprenas to o ne: omna eksponentiala kreskado duktas a sua propra destrukto. Evidenta esas ultre to l'avantaji di introdukto di Neutra Pekunio relate la sociala ed ekologia yusteso.

Tamen, la chefa problemo pri omna transformado ne esas to, ke ni volas restar prefere en l'anciena situeso, o ke ni ne perceptas l'avantaji di nia nova emo o voyo, ma responder a la questiono: Quale ni povas irar de hike ad ibe? Ni savas pri la danjeri, qui minacas ni hike, ma ka ni povas exkluzar, ke la nova sistemo forsan havas plu mala konsequi?

Por plufaciligar a ni la respondizo di ca questiono, me probas explikar, quale la transformo di la sistemo pekuniala sustenas l'emi di diferanta sociala grupi: di le richa e di le povra, di la responsivi en la guvernerii e di individua homi, di minoritati e di majoritati, di industriisti e di protekteri dil ambiente, di materiale orientiziti e di spiritalo orientizita homi.

Til ica punto nia analizo relatas fakti e cifri, quin omnu povas kontrolar. De hike esos supoz, qui es fondita sur experienci di la pasinto. La fidindeso di tala predici mustus kontrolesar per experienci en l'aktuala ekonomiala e sociala kohero. Pro to on povas tale questionar: Quo povus regiono o lando instigar, disponebligiar su kom experimenteyo por tala nova ordino pekuniala?

LA LANDO O LA REGIONO, QUA KOMENCAS PRI LA PEKUNIO-REFORMO

Se nia analizo esis justa til nun, takaze la propozita solvuro ofrus precipue la sequanta avantaji:

- *Vinko di inflaciono e di interesto-sequata revenuo-distributo*
- *Augmento di sociala yusteso*
- *Diminuto di chomeso*
- *30 - 50% plu basa preci por vari e servi*
- *Vinko di koakteso kreskar*
- *Ferma ekonomio, longafriste inklinanta a qualesala chanjo, pos ke satisfacesas materiala bezoni.*

Se l'interesto-pagi ye investuri ed en la produktado proximeskus a zero, lore diminutus ne nur la preci por la vari e servi en ca lando o regiono, qua uzas la sistemo di Neutrala Pekunio, ma anke aparus extrema avantajo en la nacionala o la mondala merkato. Produkturi e servi povus plu chipe vendesar korespondante a la rispektiva aktuala interesto-procento. Ultree transirus la demando (a vari e servi) del interesto-recevinti a la valor-kreanti. To povus posible tempope plufortigar la demando pri konsumaji. Ma samagrade anke regresus la demando pri grand-projeti, qui prezente inciesis da la grand-kapitalo. Egardante la posiblesi, limitizar tala demando-stroki per imposto-sistemo ambientala, on konsiderez pluse lo sequanta:

Multa produkturi e servi, qui prezente ne povas konkurencar kontre altra interestifiva inventuri, nun divenus subite realigebla. Inter to esus ekologia la produkturi, sociala projetaji ed artistala aktivesi, por qui nur es necesa, ke l'investita kusti es kovrita per la revenui, pro ke oli kontentigas la homi. Genitesus en plu alta grado diversigita e per to plu ferma ekonomio, qua esas tote altra kam minacanta l'ambiente. Augmentus la nombro dil employati en ica kadro

di ekonomiala impulso, diminutus la spensi por social aferi (susteno di povri etp.), burokrataro e charjeso per imposti regresus.

Ye l'experimental introdukto en certena regiono (quale ex. eventis en Wörgl), existus du pekuniala sistemi. Per Neutra Pekunio povus kambiesar omna servi e vari, qui produktesas en ca regiono. Per l'ordinara pekunio mustas pluse pagesar omno, quo esas komprata de exter l' "experimental regiono". Por la tempo di transiro validesas certena reguli di interkambio e ferma kurso di 1:1. La regiono simile funcionas quale irga liber-komercala zono, ube dogano-libere darfas produktesar e komercesar.

Segun la regulo da Gresham "mala pekunio" remplasesas per la "bona". "Neutra Pekunio" esas - segun lua defino - "mala" pekunio, pro ke ol kompare a la nuna pekunio, esas submisata ad imposto di uzo. La homi pagus, irge posible, per la mala pekunio e retenus la bona. Tale Neutra Pekunio uzesus tam ofte kam posibla, e precize to es l'intenco. L'anciena pekunio retenesas e nur ankore es uzata, kande ne esas evitebla. Se ni introduktus la propozita sistemo di Neutra Pekunio komence en la kadro di experimento nur en un regiono, lore to povus eventar koexistante kun la prezenta pekuniala sistemo, til ke olua utileso esos pruvita.

Ye ampligo di ca experimento a la tota lando, durus existar nechanjite l'exportaco. Quale antee existus ordinara kambio-kurso, ma la Neutra Pekunio kom la "plu ferma pekunio" okupus kompare yarmeze plu alta kurs-noturi, pro ke ol kontraste ad altra etaloni ne esus submisata ad inflaciono. Pro to kolokuri per Neutra Pekunio povas esar plu avantajoza kompare a fluktuant etaloni, quale ex-e la Dollar.

POLITIKISTI E BANKI

En la maxim multa landi la centrala guvernerio havas la monopolo pri imprimar pekunio. Pro to l'oficala probado di la nova pekunio-sistemo, se ol inkluzas kontanta pekunio, mustas esar aprobata e sustenata da la centrala banko respektive da la guvernerio. Kaze di limitizo pri pekunio en konti, to ne esas necesa, quale deskriptita en chapitro 5.

Evidente, l'experimento introduktar seninteresta pekunio, esus politikale maxim importanta. Postulesas kurajo da la guvernanti agnoskar, ke on toleris tante longe la tilnuna maxim neyusta sistemo. Altralatere fakte esas desfacile komprenebla por la maxim multa homi, pro quo devas esar plu bona, "impostizar" la pekunio, kam admisar la pago di interesti.

Nuntempe on konsideras guvernerii, la politikisti, banki e l'ekonomio kom responsiva pri la maxim multa problemi, qui produktesis per la defekti fundamentala di la pekuniala sistemo. La reakti da la supra grupi: Kuraco di la simptomi e provizora solvuri, quale partopa remise di debi, transformo di debi, tempala sustenopagi por temperar la maxim mala sociala konsequi. Dum elekto-kampanii ni renkontras reguloze la promisi agar kontre inflaciono, ameliorar sociala servi e sustenar ekologia aferi e protekto-aranji. To omno komune es neposibla en nia prezenta pekunio-sistemo.

Reale omni luktas "kun la dorso kontre la muro". Vice ke la situeso pluboneskas, ol plumaleskas ye la grado per qua ni proximeskas a la plurapideskanta kresko-kurvo exponentala. Vice pluboneski en la sociala ed en l'ekologia domeno,

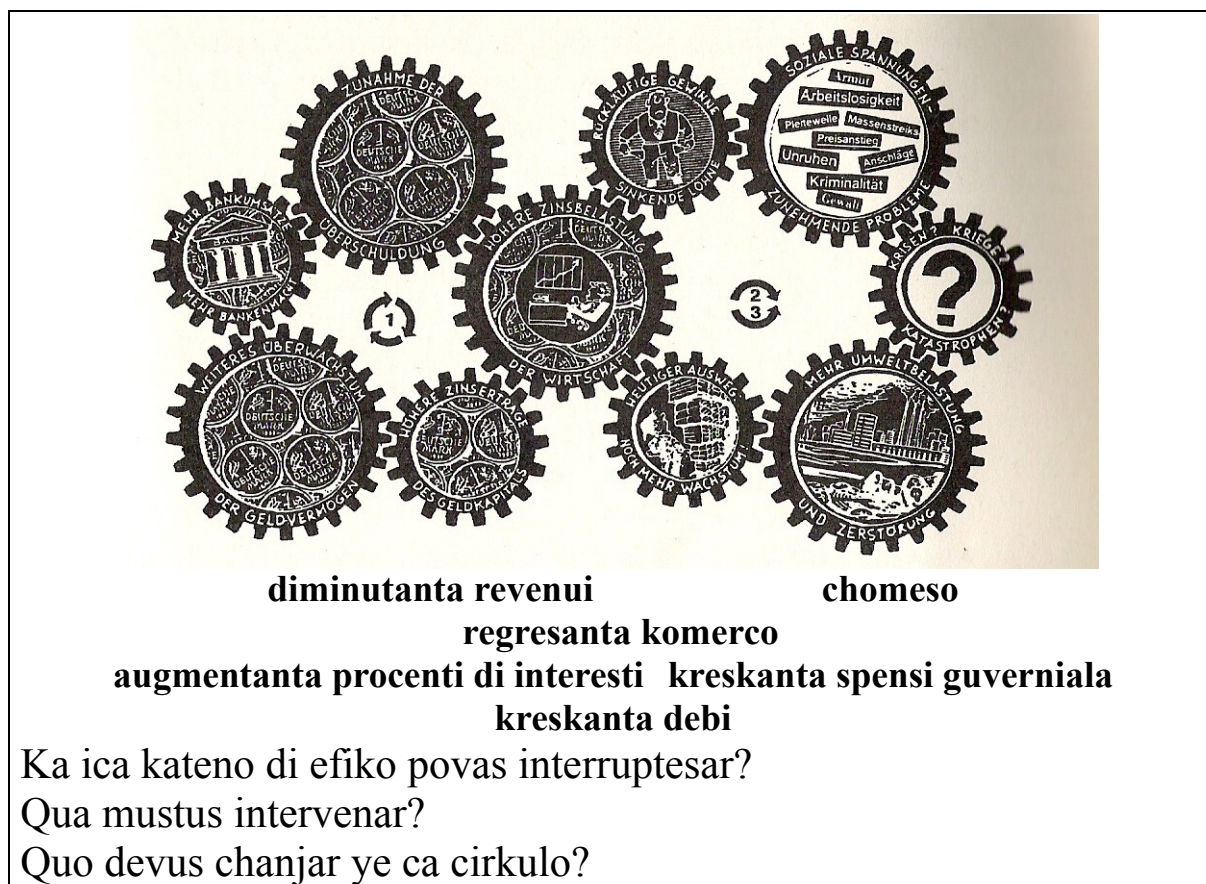
frapas diminuti en la statala menajo unesme ica parto di la socio. Tam por konservema, kam anke por progresema politikisti restas nur poka spaco por reala chanjo en la prezenta sistemo.

Un di la poka Germana politikisti, qui ton ne nur savas, ma anke probis atingar pekunio-politikal chanji, esas Klaus von Dohnanyi, longyaral urbestro di Hamburg. En sua guverneriala deklaro dil 23.2.83 lu dicis: "Se ni admisas, ke la publika debi kreskas dum la venonta yari quale antee en la federuro, en la landi e la komoni, lore ni ne nur perdos l'agolibereso por adjuntenda entreprezi, ma anke la forco por la kontinuigo di la tilnuna politiko, e to anke ye diminutanta interesi... "L'augmentanta financizo di la publika menaji per krediti aparigas nun unesmarange 2 problemi: Unesme la charjo di futura menaji per interesi ed amortisi, e duesme la nedezirata distributo-konsequi favore la pekunio-kapitalproprietanti, qui ligesas a to.²⁰" Pro to lu propozas interesto-ed amortiso-libera krediti da la statala banko a federuro e landi, por posibligar sociala ed ekologia aranjuri sen l'ekonomiale sensenca e netolerebla charjo di la menaji di la futuro.

Per *imajo 8* klareskas, quale en ekonomio altagrade diversigita omna domeno dense kun l'altra esas ligita. Kurtigi en un sektoro havas ne-eviteble konsequi en la sistemo kom toto. Kande la statal debi kreskas o l'interest-procento augmentas, lore fluas plu multa pekunio a ti, di qui la richeso konsistas ek pekunio (*imajo 8*, cirklo 1), Samtempe la laboranta habitantaro disponas pri min

(*imajo 8*)

Pro quo ica interkohero destruktas nia ekonomio?

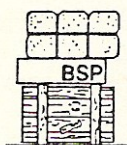
multa pekunio por sua bezoni. To itere havas konsequi por la merkato laborala, por l'imposto-revenui e por l'ambiento. (imajo 8, cirklo 2 e 3). *Stato, qua plu alte debizas su, por kompensar diminutanta revenui, ne-impedible plufortigas la "problem-kateno". Kontree la sistemo di Neutra Pekunio povus e restriktar la kresko di la debi di la stato, ed impedar la plusa koncentro di la pekunio per l'intereso-mekanismo e sekurigar regulozaambio di vari e servi ye la libera merkato.*

La situeso en l'industriizita landi semblas a ni ankore tolerebla, ma esas rekomendinda regardar la landi di la triesma mondo, qui maxim multe sufras pro l'efekto di la nuna sistemo. Unlatere la granda Amerikana e Germana banki akumulas sua rezervi por esar preparita por la financala bankroto di lia debanti en la developenda landi, altralatero l'industrialaj stati importacas kapitalo ek la developenda landi e ne inverse.

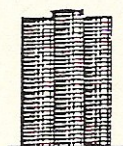
Anke pro to la situeso ekonomiala semblas ankore aceptebla a ni. Kande nova krediti disdonesas por amortisar le anciena, lore to nur prolongas e potencizas l'internaciona krizo debala. Quante urjanta ica tendenco postulas chanjo, elaboresas nemiskompreneble en la raporto dil UN-mondokomisitaro por ambiente e developo kun la titulo "Nia komuna futuro". Ol atestas, ke la semble ne interdependanta ekonomiala ed ekologia krizala situesi fakte formacas uneso.

Ekologio ed ekonomio augmentante intertexesas - lokale, regionale, nazionale e mondale - a reto di kauzo ed efiko... debi, quin li ne povas pagar, koaktas la nazioni di Afrika, qui aquiras sua revenui per l'exportaco di prima materii, ad exajeranta explotaco di sua sentiva teri e tale transformas la lando a dezerto... L'ekonomiala bazo en altra regioni developenda di la mondo sufras simile, tam pro lokala misagi, kam anke pro la funcionado dil internaciona ekonomiala sistemo. Kom konsequo di la "Latin-Amerikana krizo debala" ne utiligesas la naturala trezori di ca regiono por la developo di ol, ma por pagar la financala postuli di exterlandala kredit-doninti. Tala trakto di la problemo debala esas miopa segun ekonomiala, politikala ed ekologia regardo. Demandesas de la habitantaro di la relative povra landi, ke ol esez kontenta pri olua kreskanta povreso, dum ke augmentante plu multe exportacesas la skarsa fonti materiala. *Kreskanta neegaleso esas la maxim granda "problemo dil ambiente" di la tero.*

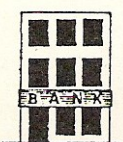
Samtempe ol es la maxim granda "problemo developala".²¹

(imajo 9)

Inter 1950 e 1985 augmentis en la Federala Republiko Germania:

La tot-populala produkturo a lo 18-opla

La debi a lo 51-opla

La bankal agi a lo 83-opla

Quo instigas tala pekuniala hiperkreskado?

Quala konsequin to havas por la socio?

Quon on povus facar por diminutigar lo?

Segun Alfred Herrhausen, til 1989 membro di la prezidantaro e parolero di la Deutsche Bank, "la strukturo e la grado di la grandeso di la problemo exajeras la tradicionala tekniki di problem-solvado".²² Ti, qui esas responsiva por la prezenta pekuniala sistemo, savas, ke ol ne esas konservebla, ma, o li ne konocas l'alternativo o li ne volas saveskar irgo pri ol. Experti bankala, kun qui me parolis pri ica temo, agnoskis, til nun nulon esar audinta pri alternativo a la prezenta sistemo pekuniala. Pos ke me explikis ol, li ne rare deklaris la sento, ke li endanjerigus sua employesi, se li publike parolus pri to.

(imajo 10)

Ka vu irgafoye ja vidis laborar pekunio ?

Kelka tituli ek bankala reklami Germana:

“Pekunio mustas laborar por bona profito” “Kreez plu multa pekunio per vua pekunio” “Qua laborigas sua pekunio asidue, ta sensucie povas retretar.” “Per ica Mark on povas cherpar plu multe” “Pekunio kreas pekunio..., “Ye omna laboreyo laboras meze 200 000 Mark”

Quale on povas krear ek pekunio ankore plu multa pekunio?

Qua produktas la kontrevalori?

Qua profitas per la "laboranta" pekunio?

Expliko pri la timo pri la difuzo di ca savo en la rondi bankala montras *imajo 9*. Dum la periodo inter 1950 e 1985 kreskis la totpopulala produktado en West-Germania cirkume a lo 18-opla, la debi a lo 51-opla e la bankal agi a lo 83-opla. To signifikas, ke la banki aquiris relative alta parto dil ekonomiala kresko. La kauzo esas la komerco pro shancelanta interestoprocenti, quale anke l'augmentanta quanto di la spekulado per pekunio di diversa etaloni, quo forte augmentigis la kontributi pagenda a la borsala mediaceri.

Tam longe kam la banki ne kunkonsideras la longafrista developo en sua projetadi, li ne havos intereso pri publika diskuto di la funcionado di la sistemo interestala. Instante li prefere velizas la problemo. Imajo 10 montras kelka exempli

di la kustumala reklamo falsinformanta, quan publikigas la banki en journali e revui cirkum la mondo. Segun to pekunio "kreskas", "augmentas", "multopligas su ipsa" - tale li dicas. Ankore plu ofte on impresas la homi per l'imagino, ke la pekunio povus "laborar" por li. Ma qua irgatempe vidis pekunio laboranta? Ka laboro ne sempre facesas da homi, sive kun o sive sen mashini?

Ica reklamo celas la fakto, ke omna Mark od omna Dollar, quan irgu recevas por sua bankala depozajo, antee mustis kreesar labore da ul altra homo, por pose irar ad altra homo, qua havas plu multa pekunio kam lu bezonas. Altravorte dicita: Homi, qui vendas sua laborforco, plupovreskas en ta mezuro en qua plugrandeskas la produkturo ek pekunio-havaji. To esas la tota sekreto di la "laboranta" pekunio e la banki volunte volas lasar kovrita ica konsider-maniero.

Segun mea experienco timas precize ti, qui per sua instrukteso devas koncieskar pri ca problemo e lua solvuro, esar stigmatizita kom "radikali". Per to me vizas l'ekonomikisti en la tota mondo. Se li vere okupus favore por seninteresta pekunio, lore li fakte luktus ye la radiko kontre la maxim urjanta ekonomiala problemo di la mondo, vice to on traktas en l'ekonomiko Gesell e lua programo di "Naturala ordino ekonomiala" nur kom un di la multa dessucesinta historiala probi iniciar reformo. Kelka dil eminenta personi di nia yarcento, quale Albert Einstein, John Maynard Keynes ed Ezra Pound, intuicis l'importo di la propozo por pekunio-reformo. Ja 1936 enuncis Keynes l'opiniono, ke "la futuro lernos plu multe de la spirito di Gesell, kam de to di Marx"²³. Ma ica futuro ne ja komencis. Quankam experti bankala ed ekonomikisti ne mustas esar extreme previdiva por perceptar, ke uzo-imposto en la pekuniala sistemo posibligus la solvuro

di la centrala dilemo, pri qua li penas depos yardeki, li inventas plu e plu komplikita voyi por mantenar la simptomi di ca morbo. L'ekonomio-historiisto John L.King skribas pri l'importo di la laboro di ekonomikisti:

"Lia cifro-ludi e lia formuli, kreita per komputori, pruvesis kom extreme ne-importanta e korespondante famoza esas l'erori ye lia predici. Esas same kam se per instruktar li, ni raptabus ad ica homi lia pensiveso."²⁴

Segun mea observo l'ekonomikisti ne komprenas la real exploziveso di exponentala kreskado. Li semblante fidas a to, ke plu e plu kompleksa ekonomiala modeli e prekalkuladi esus suficanta por haltigar la danjero.

L'ekonomikisti, qui perceptas la danjero quale exemple Batra²⁵ e King²⁶, probas esencale konsilar, quale on povus protektar su kontre la konsequi di la proxima granda krulo. Alternativon a la prezenta sistemo li ne ofras.

LE RICHA

Un kritikanta questiono, qua permanente venas de homi, qui komprenabis l'efikeso di la celita distributo-mekanismo en la nuna pekuniala sistemo, esas: Kad ica 10% dil habitantaro, por qua ica mekanismo presente esas avantajoza e qua havas l'importanta direktili di la forco en sua manui, permisos ke la pekuniala sistemo chanjesos, nam lore li ne plus havos la posibleso recevar senlaborala revenuo de la majoritato dil habitantaro?

La historiala respondo esas: Kompreneble ne - tam longe kam li ne koaktesos da ti, qui til nun pagas, li ne desegos la

branco sur qua li sidas. La respondo di la nova epoko povus esar altre: Ti qui nun profitas per la prezenta situeso, devas koncieskar la fakto, ke la brancho, sur qua li sidas, kreskas an malada arboro. Lo lasta signifikas sociala evoluciono - la mola voyo, lo unesma esas sociala revoluciono - la harda voyo.

L'evolucionala voyo grantus a le richa la posibleso retenar la pekunio, quan li ganis til nun per interesti. La revolucionala voyo nedubiteble duktos a senteblo perdi. L'unesma anke ne povas duktar a to, ke li akuzesus pro lia gano per interesti, pro ke lia konduto prezente esas yurale korekta - e to anke tam longe, til ni introduktos la nova sistemo pekuniala. La duesma voyo di sociala revoluciono povus esar doloroza. L'evolucionala voyo signifikas, ke ne plus existas senlabora revenui, ma ferma pekunio, basa preci ed eventuale min alta imposti. La revolucionala voyo signifikas kreskanta dessekureso, desstabil ekonomio, plu alta inflaciono, plu alta preci e plu alta imposti, quon la developo en la triesma mondo omnadie demonstras a ni.

Segun mea experienci kun homi, qui apartenas a la kategorio di la lasta 10%, li nek koncias, quale l'intereso-sistemo vere funkcias, nek ke existas praktikebla alternativo. Kun kelka ecepti li prefere votus por ferma ekonomio kam por plu multa pekunio, pro ke la maxim multi ja havas suficanta por su e sua decendanti.

La duesma questiono esas: Quo eventus, se ica homi transferus sua pekunio ad altra landi, ube li duras recevar interesti, vice lasar ol sur l'enlandala konto, ube ol fakte konservas sua valoro, ma ne interestifas?

Komence di tal chanjo to probable nur esus impedebla per

politikala, yurala ed ekonomiala sancioni, pos tre kurta tempo pos la reformo povus eventar lo kontrea. La difero inter to, quon on ganas per interesi pos sustrakto dil inflacionala perdo, povus korespondar cirkume a to quon amontas la valor-augmento di la nova pekunio, qua ne es submisata ad inflaciono en la propra lando. La lando, qua rezolvus por pekunio-reformo, developus ad ula "Super-Suisia" kun ferma etalono kun konstanta ekonomiala progreso. Dum la pasinto kolokanti tempope mem pagis por to en Suisia, ke li darfis konservar sua pekunio sur bankkonto sen interestifo.

Kontree en USA atraktesis dum la politiko di alt-interesi komence di la Reagan-ero tante abunde pekunio ek la tota mondo, ke nur esis posibla satisfacar l'obligi al exterlandala kreditodoninti per augmentanta inflaciono e forta desvalorizo. Ye intereso di 15%, quo esis kustumala procento komence di ta altinterestoperiodo, mustabus retropagar la USA ja pos 5 yari cirkum duople la pruntita sumo al exterlandal investinti. Ye l'originala valoro di la Dollar to nultempe esabus posibla. Kom plusa konsequo di ca politiko divenis USA dum 8 yari la maxim granda debanto-naciono sur la mondo.

Extreme granda quanto di spekulanta pekunio - on evaluas, ke esas cirkume 500 miliardi di Dollar - cirkulas cirkum la mondo, de un financo-centro al altra, serchanta profitifiva kolokeblesi. To montras, ke ne la skarseso di pekunio esas nia problemo, ma ke en la prezenta pekuniala sistemo mankas "racionoza" kolokeblesi. Per introdukto di interestolibera pekunio en ula regiono o lando evidenteskus per exemplo, quante rapide sociala ed ekologiala projekti esus realigebla, qui prezente "ne esas rentifanta" e tandem povus developar ferma e multaforma ekonomio. Forsan lore on investus ibe superflua pekunio ek exterlando, pro ke on vice interesi aquirus gani,

qui da nula inflaciono reduktesas.

Pro to esas tandem plu sencozas por richa homi, sustenar justatempe pekunio-reformo e duriva sistemo, kam per kreskanta ruptiveso di la nuna sistemo riskar la neevitebla krulo.

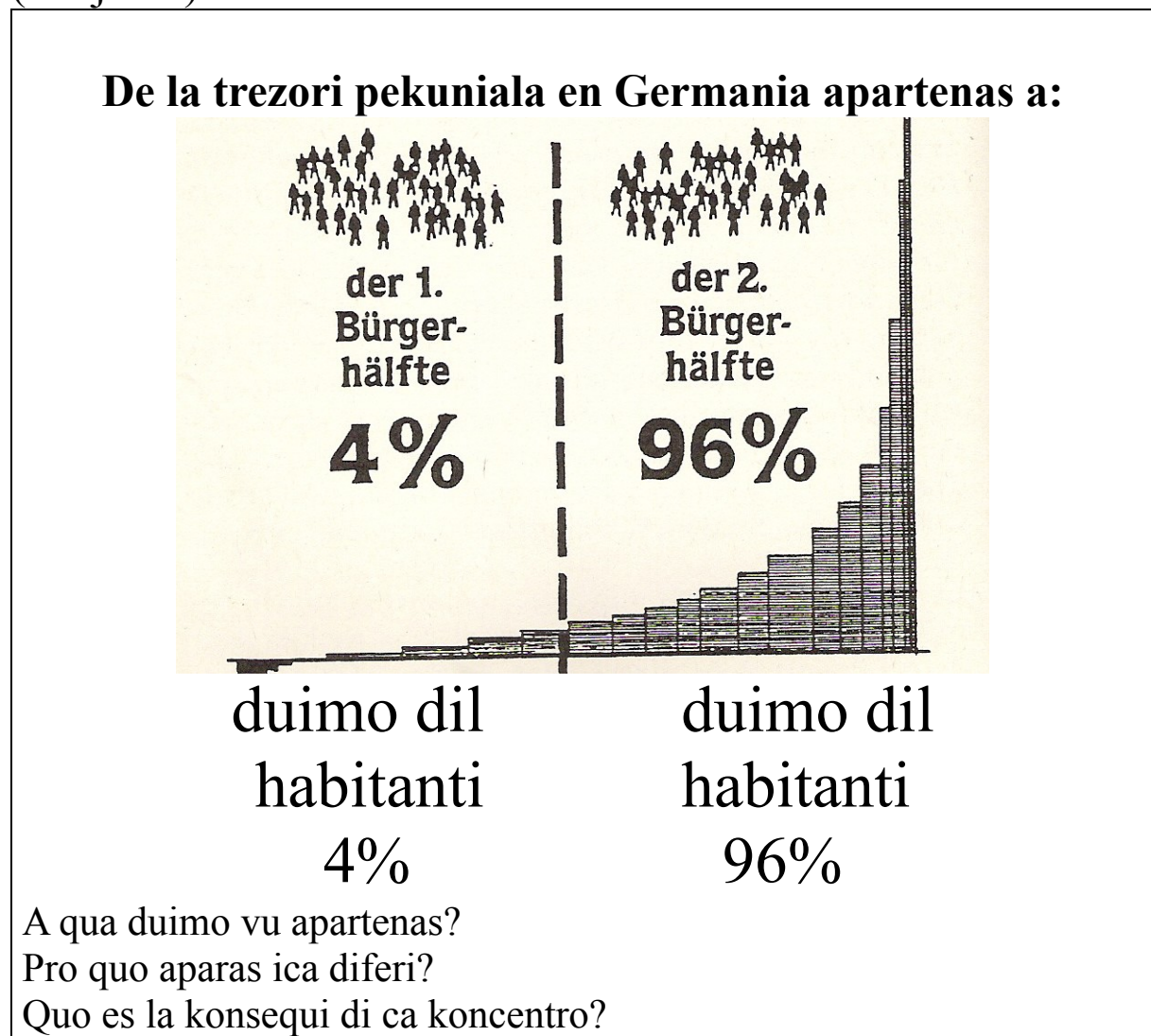
La triesma questiono relatas ti, qui vivas per sua kapitalo, ma esas tro olda por laborar. Quo eventos pri li, kande ne plus existas interesi?

Esas provebla, ke omnu, qua presente povas vivar per sua interesi, dum sua vivotempo povos anke vivar per lo sparita da lu, kande adoptesos seninteresta pekunio-sistemo. Nur lore konsumesos la kapitalo.

Qua proprietas 1 miliono di DM, ja apartenas a le maxim richa 10% dil habitantaro. Ma kelka homi di ica grupo ja havas revenuo di plu kam 1 miliono per interesi. Segun oficala fonti amontis dum 1985 la diala revenuo di la maxim richa muliero di la mondo, la rejino Angla, cirkume 700 000 pundi²⁷. La sultano di Brunei, la maxim richa viro di la mondo kun havajo di 25 miliardi di Dollar²⁸ havas dumhore revenui ek interesi ed acion-profiti di 250.000,- \$²⁹. La Germana jurnalaro deskriptas firmi quale Siemens, Daimler-Benz e Krupp kom banki kun facio di produkterio, pro ke li profitas per sua pekuniala havajo grave plu multe kam per la produkterii. Quankam nek l'Angla rejino, nek firmi quale Siemens, Daimler-Benz o General Motors okupas oficale politikala pozicioni di forco, tamen lia proprieteso di pekunio fakte efikas kom neoficala forco. Skandali pri pagi da guidanta firmi a politikala partisi en west-Germania, en USA od en altra westala landi, montras, quante demokratii esas en danjero, se

admissas pluse la deskriptita distributo-mekanismo di la pekunio. Advere ni kredas vivar en demokratio, ma to es optimiste regardate ula oligarkio e maxim malakaze finas en fashistala diktatoreso, pro ke la forco di la pekunio en la manui di kreskante min multa homi nule es politikale kontrolata.

(imajo 11)

Dum la mezepoko opinionis la homi, ke li standas male, se li mustis pagar dekimo di sua revenui o di sua produkturi a la feudala siniori. Prezente mustas donesar plu kam un triimo de la preco di la vari e servi a la kapital-proprietieri. Ke la maxim multi standas ekonomiale plu bone kam dum la

mezepoko, pri to ni gratitudas la industrial revoluciono ed l'augmentanta automatizo dil ekonomio. Ma nur per la kompreno di la distributo-mekanismo di la pekuniala sistemo klarekas, pro quo ni ankore luktas kun ekonomiala desfacilesi.

Ni mustas questionar ni, ka ni fine esas pronta perceptar la danjeri di la sociala neyusteso, qui efektigesas per la nuna sistemo pekuniala e volas chanjar la situeso, o ka ni volas vartar, til eventos mond-embracanta ekologiala od ekonomiala krulo, milito o sociala revoluciono. Esas puke probabla, ke individui, mikra grupi per su ipsa povos chanjar la pekuniala sistemo. Pro to ni mustos probar atingar la habitantaro per vasta informeso e kontaktigar ti qui havas la savo, quo mustos chanjesar, kun ti, qui havas la forco demarshar politikale por chanji. Ye to es atencenda, ke nulu povas akuzesar, qua nun profitas del interestala sistemo, nam to esas til nun tote legala: Quo povas efektigesar, esas, ke cesas la neyusteso di la sistemo.

LE POVRA

En west-Germania proprietas omna menajo dum 1986 segun statistikala mezo, privata pekuniala havajo di cirkume 90.000,-DM. To pruvas maxim bone nia bonstando, se ica sumo distributesus nur proxime pro-porcionale. Ma la desagreabla vereso esas, ke, quale *imajo 11* montras, ke l'unisma duimo dil habitantaro komune proprietas nur 4% di la tota richaji, ma l'altra duimo proprietas 96%. E dum to, kreskas la richeso di 10% dil habitantaro konstante per la laboro di omna altri.

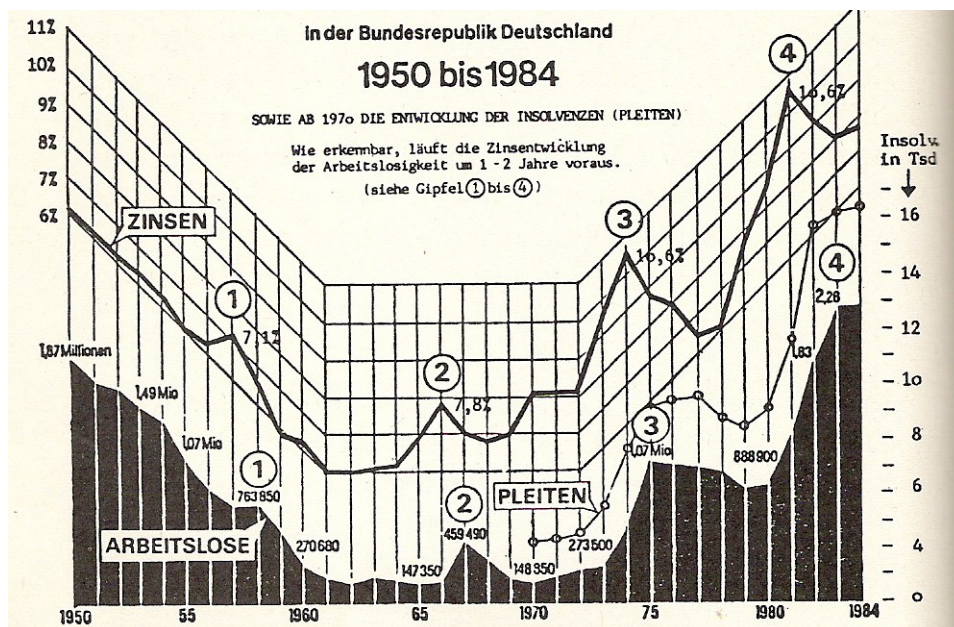
To exemple explikas, pro quo familii ek l'infra meza strato di Germania augmentante mustas pregar pro financala susteno da

sociala bonfacala organizuri. Chomeso e povreso kreskas, quankam kreesis densa "sociala reto", por vinkar amba.

La maxim granda parto ye la distributo di richeso apartenas al intereso, qua transdonas omnadie 1100 milioni di DM de la laboranti a la kapitalproprietanti. Quankam social orientizita guvernerii probas kompensar per imposti la rezultanta disequilibrio, to nulaloke duktas anke nur proxime ad equilibrio. Adjunte chargesas omnu da la spensi di kreskanta bonfacala burokrataro forme di kreskanta imposti. Ye to rare enkalkulesas la homala kusti di tempo ed energio, ed anke ne ta dil abaso ye la disputo kun la burokrataro.

(imajo 12)

Chomeso ed interesi en F.R.Germania de 1950 til 1984 e l'evoluciono di la bankroti depos 1970
Quale remarkebla, l'interestevoluciono preiras ye 1 - 2 yari la chomeso.

interesi chomeri bankroti

Pro quo diminutas la laboro dum alta interesi?
 Quo es la kauzo di ica reciproka efiki?

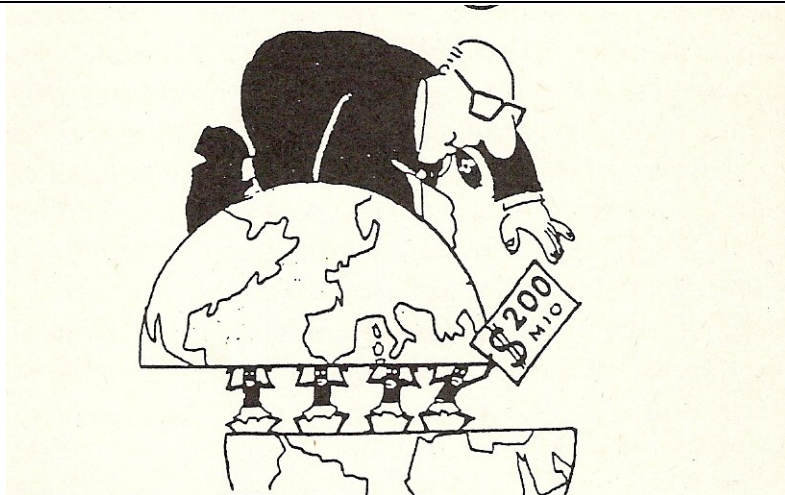
Quale on povus chanjar la situeso?

L'absurdeso di sistemo pekuniala, qua unesme privacas la homi de yurizita parto dil ekonomio, por pose retrodonar a li - per nekredeble desefikiva procedo - parto di ca pekunio per pago trans la bonfacala sistemo, apene irgatempe exploresis da experti o publike diskutesis. Tam longe kam 80% dil habitantaro, qui konstante pagas, ne komprenas, quale li ton facas, quale to povus chanjar?

Un di la maxim importanta pruvi por la funciono dil interesto kom preiranto dil ekonomiala developo montras *imajo 12. La komparo di augmentanta procenti interestala e di progresanta nombro di falii en la komerco ed en l'industrio e same l'acensanta nombro di chomanti, qua sequas kun tempo-difero di cirkum 2 yari, reprezentas nedubitebla pruvo di la funciono kom preiranto, to signifikas l'importo dil interesto en l'ekonomiala procedo ed esas plusa koaktiva argumento por l'adopto di seninteresta pekunio*. Anke ne esas kontenata en ica statistiko l'adjuntenda sociala spensi di alkoholismo, ruinita familii ed augmentanta krimino. Anke oli povus efikive reduktesar per la pekuniala reformo.

(imajo 13)

Helpo a developo:

Omnadie la Triesma Mondo pagas a ni \$ 200 milioni di
interesti!

Nia helpo a developo nur amontas la duimo!
Quante longe tale povas kontinuar?
Per quo on povas restriktar l'exploto?

Imajo 13 videbligas la dilemo di la landi di la triesma mondo, ube ni vidas nia propra situeso quale tra lupo. L'esencale plu ruda situeso produktesas per la sama falio strukturala en la pekuniala sistemo. La difero al industrial landi, qui ganas kom toto, esas, ke la min developita landi pagas plu multe. Ni omnadie recevas 200 milioni Dollar kom interestopagi ek la landi di la triesma mondo; ta sumo eas duople to, quon ni grantas a li kom "helpo a developo", de to triimo esas dedikata a pago di interesti ek antea krediti.

1989 amontis l'oficala debaro totala di la triesma mondo 115 miliardi di Dollar. Ca sumon multe ecesas l'interestopagi ed amortisi di la lasta 16 yari amontanta 176 milioni di Dollar. To signifikas, ke la debi esas ja pagita. Se ni ton ne agnoskas, lore ne existas espero, ke la developenda landi povos liberigar su irgafoye ek la permananta situeso krizala sen profunda krizo. Se milito es lo sama kam morto, hungro, sociala ed individuala mizero, lore ni ja vivas meze en la "triesma

mondmilito". To ne es oficale deklarita milito. Esas milito exekutata per uzuro-interesti, per manipulita preci e nekorekta kondicioni komerca. Esas milito, qua pulsas la homi aden chomeso, maladeso ed aden kriminala konduto. Werner Rosenberger parolas cakohere pri "sistem-korupteso", qua ligas koruptita diktatori en landi di la triesma mondo ed en la socialistala landi (exemple Mobuto, Marcos, Noriega, Ceausescu, Honnecker), qui havas sua grandega trezori en sekura konti en exterlando, kun la richegi di omna landi, qui sen equivalanta produktado inkasas milioni ek interesi. Pri to dicas Rosenberger: "Lo hororigiva pri ca situeso esas ne la koruptita diktatori. Li eskartesas plu frue o plu tarde, quale anke la maxim recenta historio montras. Lo vere mala esas la fakto, ke la sucedanti, la nova guvernanti, advere parolas pri reformi, ma disponas pri nula apta reform-modeli."³⁰

Sendubite esas la nombro di ti, qui en l'existanta pekuniala sistemo esas la maxim desfavoriziti, plu kam 75% di la mondo-habitantaro. Kurtafriste povus chanjar la situeso di la triesma mondo, se dispensesus lua debi parte o tote da la kreditodoninta nazioni e banki. To postulesas e realigesas parte da progresema reprezentanti dil eklezii, ekonomikisti e bankisti, quale esas notora. Ma se la fundamentala falio di la pekuniala sistemo ne eliminesos, lore es ja programizita la proxima krizo.

EKLEZII E SPIRITALA GRUPI

Dum la historio probis multa politikal e religiala dukteri, ex. Moses, Aristoteles, Iesu, Mohamed, Luther, Zwingli e Gandhi, impedar la pago di interesi per interdikti od exhorti, pro la sociala neyusteso, quan efikas la permananta pago di interesi. Tale skribesas en Moses 22,24: "Se tu prestas pekunio a tua

frato, ula povro, lore tu ne agez kontre lu quale uzuristo. Vi ne darfas postular de lu intereso."³¹ Ed Aristoteles dicis en Politiko I,3: "L'uzuristo plenyure es odiata, pro ke hike la pekunio ipsa esas la fonto di la revenuo e ne uzesas por to por quo ol inventesis. Nam ol kreesis por la kambio di vari, ma l'intereso produktas ek pekunio plu multa pekunio. Pro to anke olua nomo (naskinta). Nam le naskinta es simila a le parturinta. Ma l'intereso esas pekunio de pekunio, tale ke ol esas di omna profesioni la maxim kontre-naturala."³²

Se on tradukas la Greka originala texto segunvorte, lore skribesas che Lukas 6,35 "Prestez, sen ke vi esperas irgo por to"³³ e la koncilo di Nicea dum la yaro 325 interdiktis ad omna kleriki prenar interesi. La puniso pro violaco dil interdikto esis quika revoko del ofico. Dum 1139 rezolvis la duesma Lateran-koncilo: "Qua prenas interesi, ekluzeses ek l'eklezio e nur riaceptesos kun maxim granda prudenteso pos maxim severa penitenco. On refuzas Kristana sepulto ad interestoprenanto, qua mortas sen konverto."³⁴

Martin Luther (1483 -1546) opozis pasionoze en plura skripturi kontre uzuro e monopoli. "Pro to esas uzuristo ed avaro vere nula yusta homo; lu pekas anke ne tale dicite homale. Lu esas volf-homo, plu mala kam omna tirani, ocideri e raptisti, pure tam malica kam la diablo ipsa. Nam lu ne sidas kom enemiko, ma kom amiko e civitano en la protekteso ed en paco en la komuneso e raptas ed ocidas tamen plu hororigive kam omna enemiko ed incendiario. Se on pro to rote ruptas e senkapigas la stradala raptisti, ocideri e teroristi, quante plu multe on devus rote ruptar e tormentar omna uzuristi, forpulsar, maledikar e senkapigar omna avari ... "³⁵

La reformisto Ulrich Zwingli (1484 -1531) iris un pazo plu a

la direciono di sekularigo, deklarante unlatere l'interesto kom nedeala e nekristana, altralatere agnoskis la yuro di la stato fixigar l'interesto-procento.³⁶

Li omna ya savis pri la kauzo di la problemo, ma ofris nula praktike aplikebla solvuro, quale la cirkulado di la pekunio povus sekurigesar. Pro to restis existanta la fundamentala falio di la sistemo. L'interest-interdikto da la papi dum la mezepoko en Europa, pro qua Kristani exkomunikesis, qui prenis interesi, exemple transpozis la problemo a la Judi, a qui esis permisata prenar interesi de homi di altra religio. Le lasta divenis depos lore plu e plu la bankisti maxim importanta di la mondo. Ja per l'Olda Testamento mediacesis a la Juda paroki, ke interesi destruktas dum plu longa periodo omna social organismo. Pro to on aceptis olim la "jubileo-yaro", la remiso di omna debi ed interesi pos cirkume omna sep yari. Certe povis per to limitizar la domajo, quan efikis l'interesto, ma permananta solvuro per to nultempe povis atingesar.

Dum ke la chefa guideraro di la katolika eklezio en Sud-Amerika inklina a la westala modelo di la kapitalismo, preferas la sacerdoti ye la bazo la komunistala modelo.³⁷ En interesto-libera pekunio-sistemo povus nun trovesar la historiala chanco di solvuro, qua esas nek kapitalistala nek komunistala, ma esas preter di amba. Ol sekurigus yusteso en plu alta mezuro, kam omna imaginebla helpo-programo. Ol posibligus ferma ekonomio e multe sustenus la peni dil eklezio por paco en la mondo.

Nuntempe demandas l'eklezii iterante donaci por moderar la konsequi di la misdistributo da la pekuniala sistemo e di la maxim akra sociala problemi ed en l'industriale developita ed anke en la developenda landi. Ma to nur es kuracado ye la

simptomi, qua ne tushas la falii sistemala di la pekunio. (Ultre amontas la sumo di la tota donacaro, quan kolektas mendikante omna help-organizuri en l'industriala nazioni, 1% dil interesi, quin mustas pagar la developenda landi a la richa westo.)

Anke existas intereso-interdikto en l'Islamala landi. Ibe on ne pagas interesi pro kredito, ma vice to la banko divenas asociito en la firmo - e plu tarde partoprenanto ye la rispektiva gani. To povas esar en kelka kazi plu bona, en altra plu mala kam pagar interesi. Ma to chanjas nulo pri la fakto, ke trezor-havanti recevas revenui per la laboro di altri.

La spiritala savo e la spiritala tekniki, qui difuzeskas en multa parti di la mondo, indikas profundeskanta chanjo di la koncio che augmentanta nombro di homi. Lia laboro por interna chanjo kreas la bazo por l'extera chanjo, di qua la pacoza transformo di la pekuniala sistemo es importanta aspekto. Pro to granda responsiveso apartenas a ti, qui sentas su obligata ad emi humana. Li devus plu precize konoceskar, kam til nun esis la kazo, la praktikala posiblesi di pekunio-reformo.

KOMERCO ED INDUSTRIO

La preci di vari e servi regulizesus en intereso- ed inflaciono-libera ekonomio, same kam presente en la kapitalistala societala sistemi, per ofro ed inquesto. Ma quo chanjus, esas la deformato di la "libera merkato" per intereso. Averaje chargesas en west-Germania omna industriala laboreyo per debi di DM 70 - 80 mil. To signifikas, ke 23% di la meza laborkusti nur esas interesi.³⁸ Quon to signifikas montras *imajo 14*. Al interesi pri pruntita kapitalo mustas pluse adjuntesar l'interesi pri la propra kapitalo di la firmo. Amba esas kalkulenda segun

l'interest-procento di la pekuniala merkato. Hike trovesas la kauzo, pro ke la debi augmentas du- til trifoye plu rapide kam l'ekonomiala produktiveso di ula lando (videz anke imajo 5). La kondicioni plumaleskas progresante por ti, qui volas fonder entraprezuro e por la laboranta habitantaro.

(imajo 14)

Laboro kuestas plu multe kam nur la salario

Adjunte a 100,- DM
salario por laboro facita ...

... pagesis dum 1985 en
l'industrio 23,- DM di
interesi

Quale developas l'interestparto?

Quo es la konsekuensi di la charjo per interesi?

Quale on povas chanjar la repartiso?

Prezente ni observas acensanta koncentrado en omna industrialala domeni. Mikra komercala ed industrialala firmi kompresas da plu grandi e plu granda itere da le ankore plu granda, til uldie en la tale nomizita "libera merkatala ekonomio" preske omnu laboras por irga multinacionala firmaro. Ica evoluciono plurapidigesas per la plu granda produktonombri, plu basa preci e per to plu granda konkurenco-kapableso e per la pekunio, quan grand entraprezuri ganas ye la pekuniala merkato.

Se kontree mikra e meza firmi volas plugrandeskar, - lore li

mustas kustumale pruntar pekunio e charjas su tale per interesi. Li povas nek konkurencar relate la quanti produktata nek pri la profiti kapitalala.

Til prezente dependas nia ekonomio de la kapitalo. Pri to dicis la westgermana industriisto Schleyer foye tre precize: "Kapitalo mustas servesar!" Per la nova pekunio-ordino, to signifikas per Neutra Pekunio, kapitalo formacesos tale, ke ol servas a la bezoni dil ekonomio. Se ol volas evitar perdi, lore ol mustas ofrar su ipsa. Do, ol mustas servir a ni!

L'AGRONOMIO

L'agronomio esas industrio, qua longafriste mustas havar fundamento di principi ekologiala. Ekologiala procedi sequas la qualesala kresko-kurvo (imajo 1a). Kontree l'industriala developo mustas sequar la quantesala kresko di interesi ed intereso kompozita (imajo 1c). Pro ke naturo ne povas kreskar samagrade kam la kapitalo, ma kapitalo ankore mustas esar "servata", rezultas koakto a kreskanta explotaco di la naturala bazo dil agronomio, quo divenis minaco por nia transvivado.

Dum l'unesma fazo dil industriizo dil agronomio la rurani augmentante kompris plu granda mashini. Plu granda agronomi lore kompris min granda domeni, qui ne esis kapabla prokurar a su mashini e tale li plugrandigis sua domeni ankore plu multe. Por ica skopo li recevis adjunte statala subvencioni ed imposto-diminuti, ma ofte anke mustis prenar krediti. Por pagar oli, explotesas la tero, la planti e l'animali til la limito di lo posibla. La konsequi di ca superexplotado esas: ke fekunda teri parsikeskas, e hardeskas e pludensigesas, aquo-stoki sordideskas; 50% di la diverseso specala perdesis, multa produkturi hiperproduktesas e nur

povas vendesar kun subvencioni; l'uzo di sapor-povra hibrido-kulturi forte augmentis, same kam la dependeso del oleo-importaci por transporto, por artificio dingo, insekt-ocidivi, pest-ocidivi etp. Pluvo-foresti destruktas por ganar materialoj por pakaji, kiuj bezonas por la longa transportoj inter la lokoj de produktado, de stokigo, de prilaborado, la vendo kaj de konsumo.

Quankam la problemoj de intereso nur kom unu de la diversaj faktoroj atribuas al la developo, l'endukto de seninteresa pekunio povas esti de speciala signifiko por la domeno de agromio, kio estas importanta por la transvivo. Per seninteresa kredito kombinita kun tero- kaj impost-reformo, kio plucherigus la venenigo de la tero kaj de akvo, tandem estas possible, grandegale transformi l'intensiv agromio extreme industrialigita al biologiala kultivado. Se adjunkte esploras kaj sustenas nova teknologioj por durig agromio, l'oro possible developas per tiu vivo-maniero, kio admisus la ligo de urbo kaj ruro, de laboro kaj ocio, de laboro manuala kun mentala, de teknikoj de diversaj developo-gradoj³⁹. Tio possibleblas al singulo, al agromio kaj al la socio, developo integra.

L'EKOLOGIO DE NIA PLANETO

Se ni mezuras nian ekonomialan kreskadon laŭ la augmento de nia totalsocia produkturo, l'oro ni oblivias kustumale, ke ĉi tiu augmento rilatas omniokaze al pli granda sumo. Tio kresko de 2,5% prezente estas fakte la kvaropa de la kindeka jaro. Estas facile komprenebla, pro kio industriistoj kaj sindikatoj regule iterante postulas demarŝojn, kiuj avancigas plue la kreskadon ekonomialan: Dum fazi de diminutanta kresko-gradoj pliakreskas la disto inter revenuoj per kapitalo kaj revenuoj per laboro, aliflanke, la parto de la revenuoj, kio iras de la laboro al la kapitalo, divenas pli sentebla. Kaj tio signifas kaj kreskanta

sociale problemi, ed anke ekonomiala e politikala deskonkordi.

*Altralatere exhaustesas la naturala *resursi (fonti materiala) per kontinua kreskado ekonomiala. Pro to ni havas kun la prezenta sistemo pekuniala nur l'elekto inter ekologiale ed ekonomiala krulo. Adjunte duktos la koncentrado di pekunio en la manui di nur poka homi e di internaciona trustegi a permananta bezono di kolokeblesi amplega, quale ex. la konstrukto di energiiferii nukleala, di aquo-digegi (quale en Brazilia) ed armi por militregioni.*

Segun pure ekonomiala vidpunti esis la yarilonga politikale reciproke su-kontre-parolanta konduto dil USA e dil Europala stati, qui unlatere instalis permanente plu granda e plu bona armi kontre Rusia ed altralatere permissis l'exportaco di butro, frumento e teknologiale savo a Rusia, ekonomiale fakte sencoza: nam la sektoro militistala esis regiono, ube la frontiero di satureso esis shovebla senlimite adavane, tam longe kam l' "enemiko" sammezure esis kapabla developar armi plu rapida e plu granda. Ultee amontas la profiti en la sektoro militistala multe plu extraordinara kam en irga domeno dil ekonomio civila. La kompreno, ke milito mondala prezente povos vinkesar da nulu, lente intelektesas en esto ed en westo. Ka la moyeni liberigota kolokesos ekologiale sencoze, esas la proxima questiono di transvivo. L'avanco di la banki e di la multa-nacionala trusti a la landi dil estala bloko depos la developo renversanta dum autuno e vintro 1989/90, semble prefere montras a to, ke on hike vidas chanco ankorfeye havar la posibleso ajornar la fundamentala solvo di la problemi sociale ed ekologiale en la westo per plusa ekonomiala extenso.

Tam longe omna kolokuro mustas mezuresar kun l'interesto-profito ye la pekunio-merkato, tam longe la maxim multa ekologiala kolokuri, qui es projetita pri duriva sistemi, nur desfacile esos realigebla ye la necesa ampleso plu granda. Prezente pekuniizar kolokuro ekologiala per kredito, signifikas normale perdo ekonomiala. Se desaparus l'interesto, lore ekologial kolokuri ofte esos funcionigebla sen perdo e gano - e to esos por multa homi entote aceptebla - quankam restus la difero a profiti en altra kolokuri (ex. ye la produkto di armi).

Ni konsiderez ex. la kolokuro aden sunkolektilo por varmaquifilo. Se ye ca kolokuro nur esas expektebla 2% di interest-gano por nia pekunio, dum ke nia sparita pekunio en la banko donus profito di 7%, lore esos nia kolokuro ne konsilenda segun koncepto ekonomiala. Altralatere fakte longperiode ekonomiale ed ekologiale ica teknologio esos sencoza por la redukto dil energio-konsumo e dil aero-nocivi. *Per pekunio neutra ica kolokuro esos posible same kam multa altra, qui servas a la konservo ed amelioro di la biologiala bazi di la vivo, pro ke la disponigita kapitalo nur mustas konkurencar ye fixa valoro pekuniala.* Por multa homi esos suficanta, se li adminime perdus nulo per la financizo di instaluri por protekto dil ambiente e l'introdukto di ekologiala teknologii.

Ube interesto-pagi desaparas, generale ne plus esas necesa maxim multe profitifar por la kapitalo, per quo diminutas la koakto a hiperproduktado e konsumo. To signifikas, la kadro ekonomiala povus adaptar su plu facile a la reala bezono. La preci povus diminutar meze inter 30 - 50%, la parto quan nun okupas l'interesti. Teoriale nur esos necesa, ke la homi, qui ne vivas per kapital-interesti, e to es en Germania plu kam 90%, nur ankore du triimi o duimo dil tempo laboras por konservar

sua nuna vivo-normo.

ARTISTI

Quale deskriptas Dieter Suhr en sua libro "Pekunio sen valor-adjunto – descharjo dil ekonomio merkatala de la kusti di la pekuniala movemento"⁴⁰, versimile tre balde chanjus en socio kun Neutrala Pekunio la quantesala kreskado a qualesala kreskado. Se la homi havus la selektebleso, simple sparar sua nova valorofixa pekunio, od investir ol aden vitro, porcelano, mobli, artal-mestierala produkturi od aden domo solide konstruktita kun valoro duriva, lore li konjekteble ofte kolokus aden plurichigo di sua omnadiala vivo. Kam plu granda esas la demando pri vari duriva ed artaji, tam plu multe oli produktesus. Ni darfus tale expektar totala chanjo di la kulturala valori ed agadi. Arto e kulturo divenus ekonomiale konkurenciva, same kam dum la periodo di la Brakteati (-pekunio) ye la mezepoka Europa (videz chapitro 4).

MULIERI ED INFANTI

Pro quo havas mulieri en la mondo di pekunio tante poka influo? E la borso e la banki en la domeno di la viri, ed ecepti nur semblas afirmar la regulo. Per longyarala experienci pri projekti mulierala me esas certa, ke la maxim multa mulieri intuicive sentas, ke pri ica sistemo pekuniala irgo ne esas justa. Tamen eli ne savas - same kam la maxim multa viri - quo es falsa e quo mustus chanjesar.

Ma la longduranta lukto di la mulieri pro samyurizeso ed ekonomiala nedependeso, sentimigis la mulieri koram procedi, quale la spekulado per pekunio, qua kreas granda sociala neyustesi. La maxim multa mulieri savas per sua propra

experienco, ke sempre irgu mustas laborar por to, quon altru senlabore recevas. A ta duimo dil habitantaro, qua nur posedas 4% di la tota sociala richeso (imajo 11), apartenas prefere mulieri, pro ke elia laboro (menajo, eduko dil infanti) ne pagesas.

Depos la komenco di la libersociala movimento e depos ke la libro da Silvio Gesell "L'ordino naturala dil ekonomio"⁴¹ aparis, vivas ideo, qua same rapide esas intelektibla kam l'adapto di la pekunio a la naturala kresko-developi, e ke la tero same kam aero ed aquo apartenas ad omna homo. Ma ofte ol pudoreme tacesas od es judikata kom tro extrema. Esas l'ideo, ke l'adjunto-valor ek la tero devus apartenar a la mulieri ed al infanti, pro ke li es la kauzo, ke ol pluse existas (l'adjunto-valor). Helmut Creutz kalkulis quante granda la posibla parto esus por singla persono, qua esus pagario e havis la sequanta rezulto: "Se on ligas amba decherpenda sumi, qui konsistas ek la valor-augmento e la valor-interestifo di la tero en West-Germania di single 60 miliardi DM, lore esus disponebla yare cirk. sumo di 120 miliardi DM por la pago kom salarii matrara ed edukala, od altramaniere esus disponebla por l'equilibrigo di la familiala charjeso. La maxim simpla voyo di disdono esus segun la nombro dil infanti e yuni. Se on konsideras omna yuni til la evo di 18 yari por la disdono (1970 ye la lasta populkontado cirk. 13,6 milion), lore rezultas yarala sumo por singla kapo di meze 8800 DM o monatale cirk. 730 DM⁴².

Per "equilibrigo di la charji", qua ne pagesas per imposti, ma ulamaniere kom anticipa rekompenco por to, quon li produktas per sua laboro di eduko di infanti (qua esos la generaciono di homi, qua labore produktos valor-augmento di la tero), kreesos l'ekonomiala bazo por l'emancipeso di mulieri

e di infanti. (Ke anke viri, se li ipsa edukas infanti, povos juar ica equilibrigo di la charji, to es komprenebla.) Sen ekonomiala fundamento ne existas libereso. E tamen - quante ni progresis pri la proba, enduktar ke la menajala laboro ed eduko di infanti es pagita laboro? Apene plu multe kam al evaluo di la muliero kom menajistino - ma nur en la kazo, ke ol mortas pro la sequi di acidente - ed irga asekuro mustas pagar remplaso a la spoza pro la domajo.

Mulieri ed infanti charjesas omnaloke sur la mondo per la preponderanta parto di la kargajo, qua efektigesas per la prezenta pekunio- e tero-yuro en la formo di ekonomiala kaosio e sociala mizero. Per Neutrala Pekunio, qua principe esas "teknikale ameliorita kambilo" e per l'infanto-pekunio ek la tero-interesto, lia fato pluboneskus efikive. Pro ke eli savas, quo signifikas explotacado, esas expektebla, ke multa mulieri engajos su importante por kambilo plu iusta. Pos instalado di la nova sistemo eli okupos prevideble ye plu alta mezuro pri bankal ed kolokal aferi, pro ke eli lore esos aganta en sistemo vivo-sustenanta vice vivo-neganta.

Pekuniala sistemo, qua extensas kun kreskanta bezono e cesas kreskar, kande la bezono esas exhaustita, korespondas a nia biologia experiento pri la maxim bona kresko-modeli (imajo 1a) ye "vivanta sistemi". Ma planti, animali e homi, precipue infanti, apartenas a la "mondo mulieresala", dum la "mondo viresala" automatizas, to signifikas ke ol probas supresar omno quo vivas e kreskas segun propra legi. Ica altra konsider-maniero koram la vivo esas importanta, se ni volas rikonocar la forci, qui povus sustenar chanjo di la nuna pekuniala sistemo.

Maxim multe la mulieri esos interesata, konsiderante su ipsa e

sua infanti, ke vice plusa voyo revolucionala, qua sempre nur produktis homala sufro, povos esar posibla mola voyo evolucionala.

Chapitro 4

LERNAR PER LA HISTORIO

La sistemo pekuniala, quan ni heredis de nia preavi, evas plu kam 2000 yari. Inter altro oro esis un dil unesma materii di pekunio. Oro kom metalo, esas materio nur uzebla por poka skopi, prefere uzita por ornivo ed ornamenti, divenis preferata kambiilo en la Romana imperio cirk. ye 700 a.K. Pekunio unesme esis lo sama kam moneti. Ica koncepton transprenis la USA en sua konstitucuro. Moneti ek oro ed arjento (od olia konservita garantiajo) esis la legala pagili en la USA til 1934. Til hodie multa homi deziras retroirar al orala sistemo di la pekunio, pro ke ol surfacale regardite promisas unesmavide plu granda sekureso kam la reale senlimita novimprimo di papera pekunio.

Kande Silvio Gesell 1904 editis sua libro “Naturala ordino dil ekonomio”, lu lore ankore detaloze okupis pri ica temo⁴³. Kontraste ad omna agnoskita ekonomikisti di sua tempo lu probis pruvar teoriale e sustenita per praktikala exempli, ke l'orala sistemo ne nur esas nenecesa, ma mem es nociva por bone funcionanta sistemo pekuniala sur la bazo di interesto-libera pekunio.

Prezente ni savas, ke l'oro-sistemo ne esas necesa precondiciono, nam nula pekuniala sistemo en la mondo ankore apogas sur l'oro. Cirkume ye 1930 rekomendis John Maynard Keynes, da qua la laboruri da Silvio Gesell esis bone konocata, ke l'oro-sistemo esez abolisata e rikonocata kom impedilo por bone funcionanta ekonomio. Ma lu omisis kunenduktar altra esencala parto: La remplaso dil interesto per imposto cirkulala. En sua libro "The Capitalist Cost Benefit

Structure of Money" montras Dieter Suhr, ke Keynes ye ica punto ne pensis til la fino. Ica eroro produktis maxim granda desfacilaji por ni dum la pasinto ed anke produktas to cadie itere⁴⁴.

Quante desfacila reale esas plu profunda kompreno di la pekunio-problemo, me deziras montrar sequante per 2 historiala exempli.

LA BRAKTEATI-PEKUNIO EN LA MEZ-EPOKAL EUROPA

Inter la 12ma e 15ma yarcento uzesis en Europa pekunio, qua nomizesis Brakteati. La lora urbi, episkopi o regnanti emisis ol. Ol ne nur servis por laambio di vari e labori, ma anke kom moyeno inkasar imposti. La dina or- ed arjento-moneti "vokesis" un- til trifoye yare, to signifikas ke li retrotiresis ed esis remplasata per nove estampita moneti. Ye to li diminutesis til 25% di la valoro e ca parto prenesis kom "monetif-imposto".

Kompreneble nulu volis retenar ica pekunio. Vice to on kolokis prefere aden mobli, bone konstruktita domi, artaji ed aden omno, quo promisis konservar o mem augmentar sua valoro. Dum ica epoko kreesis kelka di la maxim bela sakrala e profana artaji ed edifici, e ni memoras til prezente pri ica periodo kom ula kulturala kulmino di la historio di Europa. "Pro ke ne esis posibla kolektar richeso per pekunio, pro to vice to kreesis reala richeso"⁴⁵. Mestieristi havis la kinjornala semano, la "blua lundio" (labor-libera jorno) instalesis, e la vivo-nivelo esis alta. Ulte to apareskis nula militala eventi inter la politikala influo-regioni. To esas la kauzo, pro qua pri ica epoko apene existas informi en la libri historiala. Historio

esis ed esas preske ekskluzive la historio di militi e di revolucioni.

Ica pekunio ne esis prizata, pro ke ol servis samtempe anke por l'inkaso di imposti e pro to reguloze perdis sua valoro. Pro to enduktesis itere ye la fino di la 15ma yarcento la tale nomizita "eterna Pfennig", pekunio quo ne esis senvalorigata. Itere existis interesi, ed en la manui di augmentante min multa homi akumuliskis kreskante plu multa richeso kun omna problemi rezultanta ek to, sociale ed ekonomiale. Le Fugger e le Welser pluricheskis, le altra konstante plu dronis en debi, del imperiestro til la rurano. Ica exemplo ek la historio docas a ni, ke on ne inkasez la normala imposti komune kun l'imposto di pekunio-cirkuligo.

L'ORO-SISTEMO EN LA GERMANA REPUBLIKO POS 1919

En la Germana republiko (1919-33) enduktesis pos la hiperinflaciono di 1923 la nova Reichsmark dum 1924, qua devis sekurigesar ye 40% per oro od exterlandal etaloni. To signifikis la retroiro al oro-etalono. Pos la "nigra venerdio" 1929 e la mondo-krizo ekonomiala efektigita per to, mustis retrodonar a la Reichsbank (pekunio-emisanta banko di Germania) parti di lia pruntita oro-rezervajo ad USA. Pro ke la disponebla orostoko ne plus suficante korespondis al emisita pekunio-quantito, pro to la lora bankala prezidanto Luther komencis lente reduktar la pekunio cirkulanta. La sequanta skarsesko di la pekunio efektigis augmentant interesi e precipue diminuto desinflacionala di la preci. Kom sequo regresis la koloko-posiblesi por entraprezisti. Firmi faliis, la nombro di la chomanti acensis, ed aparis fekunda tero por radikalismo. La suceso di Hitler havis politikala, ekonomiala e

psikologiale kauzi. La lora pekuniala politiko kom un ek l'ekonomiala kauzi til nun maxim pake konsideresis. Ol efektigis l'amasala chomeso e kreis per to decidanta prekondiciono por la vinko de la Nacional-socialismo⁴⁶.

Silvio Gesell prevedabis ica developo. Ja 1918, do kurta tempo pos l'1ma mondmilito, kande omnu parolis pri paco, skribis Gesell la sequanta letro al editisto de la jurnalo "Zeitung am Mittag" en Berlin:

"Malgre la santa promisi de la populi, proskriptar la milito por omna epoki, malgre la voko de milionoj: "Nultempe itere milito", kontre omna esperi pri plu bela futuro me mustas dicar tio: Se la hodiaŭa pekunio-sistemo, l'ekonomio interestala, konservesos, l'ore me audacas asertar ja hodie, ke nula 25 jaroj pasos, til ke ni stacos koram nova, ankore plu hororigiva milito. Me klare vidas la developo proximeskanta avan me. La prezenta stando de la tekniko rapide aceleras l'ekonomio a produktiveso maxim granda. La kapital-akumulo rapide eventos malgre la granda perdi militala ed opresos l'intereso per hiperofro. La pekunio l'ore akumulesos. L'ekonomiala tereno regresos e granda amasi de chomanti stacos sur la strado. Sur multa palisi frontierala on trovos tabulo kun la testo: 'Labor-serchanti ne admisesas ad ica lando, nur esas bonvenanta indolenti kun plenega pekuniu'. Same kam dum periodoj antaŭa on inklinos a rapto de terenoj e por tio itere mustos esti fabrikata kanoni. L'ore on adminime disponos pri laboro por la chomanti. Inter la deskontent' amasi apareskos sovaja, revolucionala tendencoj, ed anke la planto venenosa supernacionalismo itere kreskegos. Nula lando komprenos l'altra, e la fino nur itere povas esti milito."⁴⁷

Historiale regarde la pekunio l'ore skarsigesis de la centrala

banko e da la civitani adjunte retenesis - pro la falanta preci. L'efekto esis desoportuna. Nuntempe la direktisti di la centrala banki havas la problemo di tro grande diveninta pekunio-quant, pro ke li remplasas trezorigita pekunio per adjunte imprimita, e per to ipsa preparas la proxima inflaciono kun olua nociva konsequi. Li uzas l'intereso kom direktilo. To esas same kam se on volas kuracar venenizo per altra veneno.

Chapitro 5

QUALE POVUS OMNU KUNAGAR YE LA CHANJO DI LA PEKUNIALA SISTEMO?

La maxim importanta pazo esas: Informez vu ipsa ed agez por to, ke altri koncieskas, qua problemi aparas per nia pekuniala sistemo e quale povas aspektar alternativo.

La maxim granda impedilo por la transformo di la pekuniala sistemo esas to, ke tante poka homi komprenas la problemo e mem ne savas, ke existas solvuro. Ma depos oktobro 1987, kande desaparis ye la Wall Street 1,5 miliardi Dollar, plu multa homi atencas la temo. L'unesma pazo vers chanjo devus esar, informar su pri la funcionado di intereso e di interesi kompozita e tandem on devus lernar, esar kapabla diskutar pri la solvuro kun omna sequi, qui esos l'efekto per to.

Probez komence qualmaniere vu povus explikar l'afero en la medio familiala ed amikala. Pose vu devus parolar pri to kun homi, quin vu min multe konocas. Ne hezitez parolar pri to kun vua bankoficisto, asekur-mediaco, lokala politikisti e jurnalisti. Multa diskuti kun bankisti ed ekonomikisti konvinkis me, ke ne existas vera desfacilaji, ultre la mentala impedili, qui konstruktesis per eduko e la limitizita imaginivesi pri la funcionado di pekunio.

Koncieskez, ke pekunio esas un di la centrala problemi en la vivo di multa homi. Ol es profunde ligita kun l'imajo di la homi pri su ipsa e sua relato a la mondo. Disdonemeso od avaro, sincereso od izoleso, varmkordieso o koldeso expresas la konduto koram pekunio. Esas kustumale desfacila, regardar pekunio aparte de altra kozi.

Unesme vu mustas esar kapabla explikar, quale revenui per interesi repartisesas e ke la kontinua recevo di interesi matematikale pruvebla es neposibla. Erste pose vu povos parolar pri la sociala e politikala konsequi.

Vu anke devas klarigar, ke la pekuniala problemo esas ligita dense kun nombroza altra problemi, qui per reformo *ne* omna esas solvebla automate. La pekunio-reformo ne per su ipsa sorgos por le povra, por le olda, por le malada o por altri mizeroze vivanta. La pekunio-reformo nur plufaciligos la helpo por ica grupi. Ma to ne signifikas, ke ni povos solvar la sociala ed ekologia problemi sen specala programi e sen extraordinara engajo personala, quale kelkafoye asertesis dum la pasinto da tro entuziasmoza e naiva adheranti di la pekunio-reformo.

Se vu observas l'eventi en la mondo per la publika informili, lore vu augmentante konstatos l'urjanteso e la realigendeso di ca chanji. Samtempe vu vidos la responsiveso por la propago di ca savo, quan havas omnu, qua konocas ica solvuro.

L'AVANCIGO DI MODEL-EXPERIMENTI

A la maxim importanta prekondicioni por seninteresta pekunio-sistemo apartenas, ke ol examenesas en la reala vivo, por ke ni aquiras imagino pri l'efekto di ca chanjo, se ol devas realigesar en plu granda skalo.

Esus dezirinda, ke regioni o landi, che qui existas intereseso pri realigo di tala agadi, reciproke interkonkordas por aquirar plu granda konfidebleso di la rezulti ye diversa kondicioni sociala, kulturala ed ekonomiala. La regioni, en qui

l'experimento devus realigesar, mustus esar de suficanta grandeso por donar expresiva rezulti por la tota lando. Ulte to esus dezirinda alta intenseso pri varizo autonoma, tale ke multa bezonata vari e servi en la regiono esus disponebla por la komerco ed ekonomiala kambio.

Altra posibleso esus regiono strukture febla, ube la Neutrala Pekunio ofrus incito por la kreo di plu diversa e plu stabila ekonomio. Versimile la lasta kazo esus plu atraktiva, pro ke homi en mala situesi esas plu apertita por chanjo, precipue se existas la chanco - quale en la kazo di Wörgl (chapitro 2) - ganar per to e perdar nulo. Por akquirar konfidinda rezulti, esus bona, ne limitizar experimenti pri un od altra situeso. La diferanta experienci povos montrar, quon interesto-libera pekunio efektigas ye diversa sociala kondicioni.

L'INTRODUKTO DI LOKAL O REGIONALA KAMBILO

La maxim konocata experimento kambiar vari e servi per interesto-libera pekunio, esas ta di Michel Linton sur l'insulo Vancouver en *Kanada*. La LETS (Local Employment and Trade System = Lokala Labor- e Komerco-sistemo), esas ula tale nomizita kambio-sistemo, qua funkcias per kalkul-unesi, qui es equivalanta a la normala Dollar, ma nomizesis le "verda Dollar". La kambio-parteneri ipsa kontratas pri la preci por vari e servi, quin li reciproke livras, segun verda Dollar o normala Dollar - kelkafoye anke ye amba. Pos omna transakto informas la partoprenanti ula komputil-centralo por registrado pri la debi ed depozaji. Komence fixigesas por omnu supra limito por debi, qua plu tarde povas chanjesar, por maxim posible limitizar la risko por omna partoprenanti. Esas evidenta, ke ca sistemo esas tam profitoza, kam plu multi

partoprenas. 1987 existis cirkume 12 LET-sistemi en Kanada e 10 plusa en altra parti di la mondo⁴⁸.

La problemo che ica sistemo esas, ke homi, qui kolektis tro granda depozajo, havas nula incito disponigar ica "kambio-depozajo" ad altri, qui forsan bezonas plu multe kam li povas pruntar. To signifkas, ke ol inklina a stagno sen cirkul-imposto.

En *Suisia* existis depos 1930 totlande agantaambio-societo kun la nomo WIR, qua havas yarala debito di 1,5 miliardi di Suisa Franki. Ol esas un di la poka sucesoza experimenti transvivinta, qua kambias senintereste vari e servi. Ol funcionas same kam omna altra per centrala konti-registro, ube debi e depozaji centrale registragesas e kontrolesas⁴⁹. Sur bazo komercala agas nombroza similaambio-societi en USA.

En *Dania* ed en *Suedia* existas - same depos 1930 - la JAK-banki ("Jord, Arbejde, Kapital" = tero, laboro, kapitalo). Li ofras interesto-libera krediti pos certena periodo di sparado sen interesti. Pro ke ne omni samtempe bezonas kredito, ma omnu mustas sparir certena parto por esar yurizita recevar kredito, ofras la sistemo la posibleso koordinar lo sparita e la kredito-deziri di la membri tale, ke omni qui partoprenas, profitas de la sistemo seninteresta.

Diferanta experimenti pri pekunio alternativa esas politikale sencoza, por ke ni lernas plu bone komprenar quale pekunio funcionas e qua skopin ol servez. Praktikala experienci esas importanta, nam li kurajigas instigar chanji en la necesa plu granda mezuro. Ma nula di ica mikra experiemnti chanjas irgo ye la granda mond-embracanta problemi, quin efektigas la prezenta pekunio-sistemo. Pro to on ne perdez l'emo ek la

regardo, ke la chanji en la pekunio-sistemo mustas eventar ye la tereno naciona ed internaciona.

SUSTENO DI ETIKALA KOLOKURI

Kom nemediata ago devus omnu atencar, ke lu kolokas superflua pekunio aden projekti etikale defensebla. Permanente plu multa homi koncieskas l'efekto sociala e morala di etikal kolokuri. Ek to intertempe developis en USA komerco kun debito di kelka miliardi Dollar. Segun la vorti di Hazel Henderson "flaris kreskanta quanto di ordinar homi la mold-odoro di la putranta sistemo avan sua domo e ne povis plu longe admisar, ke lia pekunio uzesas opozate a to, quon li deziras por sua propra vivo"⁵⁰.

Etikala kolokeri elektas sua kolokarii segun ekonomiala e sociala vidpunti. Firmi, quale ta di Robert Schwarz en New York, frua pioniro di sociale tolerebla kolokuri, efacis en sua listo di eventuala kolokuri kom unesma la firmi dil armiz-industrio, ed ultree tali, qui havis des-humana laborkondicioni od esas notora sordidigeri dil ambiente. On nek kolokis aden nukleala energiiferii nek en firmi, qui kooperas kun guvernerii represanta quale ex. Sudafrika⁵¹.

Koncio pri l'ambiente ne nur esas necesa por la vivo, ma anke sencoza ekonomiale, precipue se pro la preiranta senkoncienca disipo di resursi la stoki skarseskas permanente. Ja prezente kom extreme desprofitigiva pruvesis por l'kolokisti l'industrio nukleala dil USA kun sua miliardi devoranta sequokusti, accidenti e spensi por netigo. Kontree esas kolokuri ad energii alternativa ja plu ofte profitoza.

Etikala kolokuri esas quik realigebla, egale ka ni chanjas la

pekunio-sistemo plu frue o plu tarde. Bona koncepto es l'etikala kolokuro en omna sistemo pekuniala.

Chapitro 6

EVOLUCIONO VICE REVOLUCIONO

Quankam en ica libro pekunio-, tero- ed imposto-reformi traktesis kom grava aspekti di nuntempe eventanta profunda mondala transformo, to ne signifikas, ke ica temi es plu importanta kam altri.

La funcionado di la pekunio e la kohero a la tero- ed imposto-yuro relate a la konsequi por nia societo, tro ofte neglijesis en diserturi pri la chanjo di sociala valori, quankam esas referata a central aspekti. Nek l'expertu nek ti, qui okupas pri alternativu por l'existanta sistemo ekonomiala, semblas egardar ica maxim importanta faktori di sociala ed ekologia problemu e sua signifiko.

Quankam la reformi pri pekunio, tero ed imposto, propozita en ica libro, reprezentas nur mikra parto di necesa chanjeski por la transvivo sur ica planeto, tamen oli konkordas juste nun la peni por amelioro di la relati inter homo e naturo ed inter la homi. Minacesas sociala yusteso, ekologia transvivo e sociala libereso, se ni aprobas l'existo di sociala strukturi, qui tendencas laborar kontre ica skopi.

Fundamentale importanta semblas esar por me la sequanta reflektu: Por ligar sociala yusteso kun maxim granda libereso, devus esar impedata la spekulado pri omna vari necesa por la vivo. A to apartenas ne nur pekunio e tero, ma anke energio, nutrivi, aquo ed altra bazi di la vivo. Quale montresis ye la pekunio-, tero- ed imposto-yuro, to esas posibla sen limitizar la libera merkato e l'iniciemeso di individui e grupi kom maxim importanta prekondiciono por la sociala developo.

Kontree, sociala developo en libereso por omni erste lore posibleskos. Spekuleri povos durar agar ibe, ube li nocas nulu: che postmarki, antiqua mobli, vitraji, porcelano, artaji omnaspeca etp. Existas suficanta domeni, qui povas esar importanta, ma ne por la transvivo.

L' experimento komunistala liberigar la homi del exploteso, faliis pro to, pro ke ol nihiligis la personala libereso e la libera merkato favore por l'egaleso. Altralatere la kapitalistala hiperacentizo di la libereso endanjerigas la sociala yusteso, l'ekologial equilibrio e la fundamentala bezoni di la majoritato di la homi. Amba sistemi extreme transiris sua emo. L'una rangizis egaleso super libereso, l'altra rangizis libereso super egaleso. Amba parte esas justa, ma nula sucesis til nun krear por omni la bazala kondiciono por vera homo-digna existado, anke se semblas segun la recenta developo, kam se vinkabus la kapitalismo.

La reformi propozita povus ofrar l'avantaji di merkatal ekonomio libera, sen la desavantaji di la prezenta kapitalismo. Oli duktas a solvuro sur strato triesma, to signifikas individuala libereso ed individuala kreskado povas ligesar kun libera merkatal ekonomio e kun plu alta grado di sociala yusteso. La reformi impedus l'exploteso di la majoritato di la homi per la pekuniala sistemo, qua donas avantaji a minoritato. E to realigesos sen desefikiva projeto-ekonomio o sen omnopovanta burokratio. Li povas krear la kondicioni por ekologia merkatal ekonomio, ye qua vari e servi produktesas ye maxim oportuna quantesi e segun necesa diverseso.

Dum ke en la landi maxim industrialigita la mezuro di la divido di la richeso per la pekunio- e tero-yuro ne esas tante evidenta pro l'exploteso di la landi developanta, pagas le lasta

la vera preco por amba sistemi di desyusteso, quin enduktis la forco koloniala e nun plu severe explotas kam l'olima guvernerii koloniala. Quankam la homi en landi developanta maxim multe sufras per ica situeso, existas poka espero, ke la necesa chanji di la pekuniala sistemo realigesos unesme en la triesma mondo. La povo politikala esas en la manui di extreme mikra elito, qua apene permisos sen la forco di armili, ke on forprenos de li lia prebendi.

Kontree prefere povus existir la posibleso por chanjo en la plu mikra demokrata stati di Europa e depos recente mem en la esteuropana landi, qui descharjis su de la komunistala centrala diktatoreso. Skandinavia exemple kun granda nombro di relative richa e bone instruktita homi, esas relative apertita por sociala chanjo. Polonia, Hungaria e Chekoslovakia (nun Chekia e Slovakia) serchas nova voyi, ligar libera merkatal ekonomio kun plu granda sociala yusteso.

Dum publika aranjo dil UN-mond-komisitaro en Moskva ye la 11ma di decembro 1986 dicis A.S.Timoshenko di la statala instituto yurala dil Akademio di la Cienci dil USSR:

"Ni prezente ne plus povus sustenar la sekureso di un stato desfavore ad altra. Sekureso nur povas esar universala, ma ol ne povas esar limitizita pri aferi politikala e militistala, ma mustas kunembracar aspekti ekologiala, ekonomiala e sociala. Ol mustas tandem realigar la deziro pri paco, quan havas la tota homaro"⁵².

La lukto di la homaro pri sociala ed ekonomiala yusteso esis longa ed impetuoza. Dum to kreesis akra separi inter politikala direciono e religiala konvinkesi. Multa homala vi ye to perdesis. Esas urjante necesa, ke ni lernas agnoskar, ke nulu povas ganar sua sekureso detrimentante altru, nek

detrimentante l'ambiente, ye qua ni omna dependas. Por realigar lo en la praktiko, ni bezonas kelka profunde efikanta e praktikebla chanji ye nia sociala generala bazo. Restas la questiono, ka ni chanjos nia pekuniala sistemo, tero- ed imposto-yuro ante o pos la proxima granda krizo ekonomiala ed ekologia katastrofo. Omnakaze esos utila savar, quale on kreas kambiilo, qua servas ad omni.

PRI L'AUTORINO

Quo instigas arkitekto, urb-projetisto ed ekologo, doktoreskinta en la fako "Publika ed internaciona aferi", skriptar libro pri pekunio?

Por respondizar ica questiono, me mustas referar a la yari 1979-1984, kande me en la kadro dil internaciona expozuro konstruktala (IBA) 1987 en West-Berlin prezidis l'explor-seciono ekologio/energio. En ica kohero esis posibla por ni (l'ekologiaj experti e projet-inicianti) unesmafoye projetar ed exekutar ampla ekologiajaj projekti en regiono urbala. Dum la nombroza inviti a diskursi en Germania ed exterlando renkontris nia laboruri granda publika e fakala intereseso, ma anke sempre itere skeptikeso. La maxim ofta argumento esis: "To omno es ya tre bela ed importanta, ma ne ekonomiala, altre dicite normale ne pagebla." Nun esis por me l'aplikebleso di nia idei ne nur questiono di fakal importo, ma anke di transvivo.

Ja inter 1979 ed 80 ni perceptis, ni qui havis la necesa informi, ke la biologiala vivo-bazi en l'urbo: Aero, aquo, tero, energio, nutrivi esis maxim altagrade en danjero. To signifikis, kaze ke ni ne esus ekonomiale kapabla ameliorar ica bazi e konservar li, lore ni ocidas ni ipsa mez- til long-friste.

Ma la questiono ekonomiala divenis augmentante la vere decidanta. Me trovis la mondo plena ye homi di bona volo e kun bona idei. Omna ekologiajaj problemi esis teknikale solvebla. Quo mankis ed ankore duras mankar, esas l'ekonomiala e politikala prekondicioni por l'apliko sur larja bazo, o simple dicita: pekunio. Me koncieskis, ke la lukto pro pekunio por entraprezuri e projekti ekologiajaj esas lukto ye

multa fronti: Unesme, ni situesis en fazo di endukto e transformo, qua sempre esas ligata kun plu alta spensi. Duesme, longafriste ekonomikala vidpunti ne ja esis la bazo di financizo-normi e di konstrukto- preskripti o por la selekto di konstruktaji e konstrukt-tekniki. Triesme, aero, aquo e teri povis uzesar sempre ankore relative senspense, quankam nova legala preskripti por olia protekto ed/od impostizo preparesis.

Ma l'una, forsan la maxim importanta lukteyo, restis celita por me til 1983: La pekuniifiveso di la pekunio, od altre la fakto, ke omna ekologiala entraprezuro mezuresas kun l'intereso, quan on povas recevar por sua pekunio sur la merkato di la kapitalo. Kande me tandem komprenis ultree la diferanta modeli di la kreskado en la naturo ed en la pekunio-sistemo e la kauzi di nia patologiala koakto ad ekonomiala kreskado, lore me furiozeskis pasable. Me sentis, ke me dum 40 yari di mea vivo ne perceptis un di la maxim fundamentala prekondicioni di nia omnadiala vivo: la funcionado di nia pekuniala sistemo. Do me komencis plu multe lektar pri to, diskutar ed anke skriptar pri to, nam preske omnaloke me trovis la sama deskomprenemeso inter amiki, konocati, kolegi ed experti. Ne cesis mea angoro, ke ni o nia infanti experiencos per ica destruktiva sistemo o la maxim hororigiva krulo ekonomiala od ekologiala dum la prezenta historio. Quon me til hodie ne komprenas, esas, ke l'ekonomikisti ne kurajas dicar a ni la vereso pri nia pekuniala sistemo.

Pasis 4 yari til ke me intelektis, ke pekunio, regardate quale en ica libro, plu multe esas "afero publika ed internaciona", kam pure ekonomiala. Pro ke me promocesis kom doktoro en ica domeno, pro to me komencis, quankam ne-ekonomikisto, skriptar libro ekonomikala, qua okupas pri la bazala mezuro di ca profesiono, pekunio. Mea skopo esis, ofrar introdukto, qua

esus ed atraktiva ed anke facile komprenebla, ed instigus multa homi informar su pri la fundamenti, problemi e pri la posiblesi di chanjo. Tale ca libro kreesis.

Dro. Margrit Kennedy, nask. 1939 en Chemnitz (Germania); gimnaziala exameno 1959 en Kassel, studiado di arkitekturo, exameno di dipl. inj. che la teknikal altskolo Darmstadt 1966; laborado kom arkitekto, urbprojetisto ed ekologo en Germania, Nigeria, Skotia ed en la USA; 1972 "Master in Urban and Regional Planning" e 1979 PH.D. pri "Public and International Affairs", amba che l'universitato di Pittsburg, USA; de 1972 projekti esplorala por l'Instituto di la Landi pri Skol-konstruktado (Berlin), por l'Organizuro por Ekonomia Kunlaboro e Developo (OEKD) e l'Organizuro di Edukado, Cienco e Kulturo dil Unionita Nacioni (OECKUN/UNECKO) en 15 landi di Europa e di norda e di suda Amerika; 1979-84 direktado dil explor-domeno ekologio/energio e projekti mulierala en la kadro dil internaciona expozuro konstruktala; 1984-85 gastoprofesoreso pri urbala ekologio che la generala universitato di Kassel; depos 1985 projekto e konstrukto di modelentraprezuro pri Perma-kulturo en Steyerberg ed chanjanta konstrukto di lojeyi arm-fabrikeriala ek la Hitlerala periodo di Germania por societo ekologia e spiritala. Nombroza publikiguri, diskursi, seminarii pri la temi: Skoli kom centri komunesala, mulieri ed arkitekturo, urban ekologio, Perma-kulturo, ekologio ed ekonomiko, inter to "*Öko-Stadt*" (Ekologia urbo) tomo 1 e 2, editerio Fischer-Alternativ, 1984.

NOTI

- ¹ Ca nombro venas de Eckhard Eilers, Rastede, 1985
- ² Eilers, precize ibe.
- ³ Interviuvo kun Alfred Herrhausen “Ich sehe die Risiken ganz genau” en *Spiegel* (revuo) nr. 25, Hamburg 1987, p. 59.
- ⁴ Helmut Creutz, “Wachstum bis zum Crash”, *Schriftenreihe zum Thema Geld*, kayero nr. 4, p. 2.
- ⁵ Dieter Suhr, *Geld ohne Mehrwert – Entlastung der Marktwirtschaft von monetären Transaktionskosten*, Editerio Fritz Knapp, Frankfurt/Main 1983.
- ⁶ Silvio Gesell, *Die natürliche Wirtschaftsordnung*, Editerio Rudolf Zitzmann, Nürnberg, 1904, (9ma edito-quanto), p. 235-252.
- ⁷ Gesell, precize ibe.
- ⁸ Dieter Suhr, *The Capitalistic Cost-Benefit Structure of Money – An Analysis of Money's Structural Nonneutrality and its Effects on the Economy* (Die kapitalistische Kosten-Nutzen Struktur des Geldes – Eine Analyse der strukturellen Nichtneutralität des Geldes und ihrer Auswirkungen auf die Wirtschaft.), Editerio Springer, Heidelberg 1989.
- ⁹ Wener Onken, “Ein vergessenes Kapitel der Wirtschaftsgeschichte: Schwanenkirchen, Wörgl und andere Freigeldexperimente”, *Zeitschrift für Sozialökonomie* (revuo por Socialekonomio), nr. 58/59, mayo 1983, p. 3-20.
- ¹⁰ Fritz Schwarz, *Das Experiment von Wörgl*, Editerio Genossenschaft, Bern 1952.
- ¹¹ Schwarz, precize ibe.
- ¹² Hans R. L. Cohrssen, “The Stamp Scrip Movement in the U.S.A.”, en Suhr, verko citita, p. 113-116
- ¹³ Hans R. L. Cohrssen, “The Stamp Scrip Movement in the U.S.A.”, precize ibe, p. 116.
- ¹⁴ Yoshito Otani, *Ausweg*, tomo 3, “Die Bodenfrage und ihre Lösung”, Editerio Arrow, Hamburg 1981, p. 18-20.
- ¹⁵ Henry George, *Progress and Poverty*, San Francisco, 1879, p. 169-175.
- ¹⁶ Gesell, verko citita, p. 77-122.

- ¹⁷ Otani, verko citita, p. 29-40.
- ¹⁸ Pierre Fornallaz, *Die Ökologische Wirtschaft*, Editerio AT, Stuttgart 1986.
- ¹⁹ Hermann Laistner, *Ökologische Marktwirtschaft*, Editerio Max Huber, Ismaning 1986.
- ²⁰ Klaus von Dohnanyi (Hrsg.), *Notenbankkredite an den Staat?*, Beiträge und Stellungnahmen zu dem Vorschlag, öffentliche Investitionen mit zins- und tilgungsfreien Notenbankkrediten zu finanzieren, Editerio Nomos, Baden-Baden 1986, p. 137-138.
- ²¹ UN World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Editerio Oxford University Press 1987, p. 5-7.
- ²² Interviuvo kun Alfred Herrhausen en *Spiegel* (revuo), verko citita, p. 59.
- ²³ John Maynard Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London 1936 (rieditata 1967), p. 355.
- ²⁴ John L. King, *On The Brink of Great Depression II*, Future Economic Trends, Goleta (Kanada) 1987, p. 36.
- ²⁵ Ravi Batra, *The Great Depression of 1990*, Dell, New York, 1985.
- ²⁶ John L. King, *How to Profit from the Next Great Depression*, Editerio New American Library, New York 1988
- ²⁷ *Aachener Nachrichten* (Novaji de Aachen).
- ²⁸ "Das Streiflicht", *Süddeutsche Zeitung* (jurnalo), nr. 217, 43ma yaro, München 22 sept. 1987, p. 1
- ²⁹ "Dreister Bruch", *Spiegel* (revuo) nr. 29, Hamburg, 1989, p. 161.
- ³⁰ Werner Rosenberger, "Und die Antwort...", *Evolution* (revuo) nr. 2, febr. 1990, p. 2.
- ³¹ Appell an das Ökumenische Konzil, Dokumentation zur Eingabe katholischer Laien an die Kommission für das Laien-Apostolat betr. Fragen der religiösen und sozialen Aktion zur Vorbereitung des von S. H. Papst Johannes XXIII einberufenen Ökumenische Konzils zu Rom 1962, (Apelo al ekumenika koncilo, dokumentizo pri prizento di la katolika laiki a la komisitaro por l'apostoleso di laiki koncernante questiono pri religial e social agado por preparo

di da s.a. papo Ioannes XXIII kunvokita ekumenika koncilo en Roma 1962), tomo 3: “Verdammt Wucher” (Damnita Uzuro)”. Chapitro 1. “Der Zins im Urteil der Bibel und der Jahrtausende”, p. 2.

³² precize ibe.

³³ Josef Hüwe segun la *Grossen Griechisch-Deutschen Wörterbuch* da Menge-Grüthling.

³⁴ Roland Geitmann, “Bibel, Kirchen und Zinswirtschaft”, *Zeitschrift für Sozialökonomie* (revuo), 80, 19889, p. 19

³⁵ Günter Fabiunke, *Martin Luther als Nationalökonom*, 1963, p. 229, citita en Roland Geitmann, verko citita, p. 21.

³⁶ Geitmann, verko citita, p. 21.

³⁷ Leonardo Boff, Bruno Kern, Andreas Müller, *Werkbuch: Theologie der Befreiung*, Anliegen Streitpunkte Personen, editerio Patmos, Düsseldorf 1988, p. 89-97.

³⁸ *Weltwirtschaftswoche*, nr. 4, 1984, p. 23.

³⁹ Margrit und Declan Kennedy, “Permakultur – oder die Wiederaufforstung des Gartens Eden”, *Arch+* (revuo), mayo 1982, p. 18-24.

⁴⁰ Dieter Suhr, *Geld ohne Mehrwert*, verko citita, 1983.

⁴¹ Gesell, verko citita

⁴² Helmut Creutz, “Einkünfte aus Bodenbesitz und ihre Verwendung als Lohn für Erziehungsarbeit”, *Schriftenreihe zum Thema Geld und Boden*, Heft 67 (kayero), 1987, p. 13.

⁴³ Margrit Kennedy, “Frauen tragen die grösste Last”, in Rüdiger Lutz (Hrsg.), *Frauenzukünfte*, Öko-Log-Buch 3, editerio Beltz, Weinheim, 1984, p. 64-71.

⁴⁴ Gesell, verko citita, p. 213-234.

⁴⁵ Suhr, *The Capitalistic Cost-Benefit Structure of Money*, verko citita, p. 83-91

⁴⁶ Hans R. L. Cohrssen, “Fragile Money” en *The New Outlook* (revuo), sept. 1933, p. 40.

⁴⁷ Josef Hüwe, “Wirtschaft und Krieg”, *Schriftenreihe KONWO-Initiative*, 1989, p. 1.

⁴⁸ Silvio Gesell, Leserbrief, *Zeitung am Mittag*, Berlin 1918.

⁴⁹ Guy Dauncey, *After the Crash* – The Emergency of the Rainbow Economy, editerio Green Print, Hants 1988, p. 52-69.

⁵⁰ Werner Onken, verko citita

⁵¹ Robert Schwartz, citita precize ibe, p. 39.

⁵² A.S. Timoshenko, citita en UN World Commission on Environment and Development, verko citita, p. 294.